

SANASTOKESKUS TSK • TERMINOLOGICENTRALEN TSK

IATE-termitietokanta,  
Bodil Nistrup Madsen,  
sanastotyötä Baltiassa,  
tekniikan siunauksia,  
EAF:n konferenssi,  
Internet-puhelut,  
verkkourkinta...



1 | 2007

# TERMINFO

THE FINNISH TERMINOLOGY CENTRE TSK

# TERMIINFO

28. vuosikerta • numero 1 | 2007

**JULKAISIJA** Sanastokeskus TSK ry  
**PÄÄTOIMITTAJA** Lena Jolkkonen  
**TOIMITUSSIHTEERI** Anu Ylisalmi  
**TOIMITTAJA** Sirpa Suhonen (Summaries)  
**TOIMITUSNEUVOSTO** Marja Hamilo, Jukka Ihanus, Lena Jolkkonen, Ari Muhonen, Pirkko Nuolijärvi, Matti Ojala, Ari Penttilä, Rune Skogberg, Seija Suonuuti, Anu Ylisalmi  
**PAINOPAIKKA** Forssan Kirjapaino Oy, Forssa 2007  
**KUSTANTAJA** Stellatum Oy  
Upseerinkatu 1, 02600 Espoo  
puh. (09) 5421 0100  
faksi (09) 5421 0170  
<http://www.stellatum.fi>

## TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET

Stellatum Oy / Tilaajapalvelu  
Upseerinkatu 1, 02600 Espoo  
puh. (09) 5421 0100  
faksi (09) 5421 0170  
[tilaajapalvelu@stellatum.fi](mailto:tilaajapalvelu@stellatum.fi)  
<http://www.stellatum.fi>

## TILAUSHINNAT SUOMESSA

Terminfo ilmestyy neljä kertaa vuodessa.  
Kestotilaus 37 € (laskutusväli 12 kk)  
Määräaikaistilaus 41 € (kesto 12 kk)  
Irtonumero 10,50 €

## TILAUSEHTO

Kestotilauksena tilattu lehti tulee tilaajalle tilausjakso kerrallaan ilman eri uudistusta, kunnes tilaaja joko muuttaa sen määräaikaiseksi tai lopettaa tilauksen. Tilauksen hinta on tilausjakson alussa voimassa oleva hinta, joka on painettu lehteen. Tilauksen voi keskeyttää ennen tilausjakson loppua. Peruutus on tehtävä vähintään kaksi viikkoa ennen uuden tilausjakson alkamista. Mikäli peruutus ei saavu määräaikaan mennessä, laskutetaan tilaajan saamat lehdet irtonumerohintaan sekä peruutuksen aiheuttamat kulut 6 €. Tilausehdot löytyvät lehden jokaisesta numerosta. Osotietietoja ei käytetä muussa kuin Stellatum Oy:n omassa toiminnassa.

## ASIAKASREKISTERI

Rekisterikuvaus ja -seloste ovat nähtävissä Stellatum Oy:n tiloissa. Tilaajan tietoja käytetään asiakassuhteen ylläpitoon ja hoitoon. Yhteydenotot tulee tehdä kirjallisina ja allekirjoitettuna tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona. Tilaaja voi kieltää tietojensa käytön markkinointitarkoituksiin ja markkinatutkimuksiin ilmoittamalla asiasta.

ISSN 0358-7517

## SISÄLLYS

Sanastotyötä Baltian maissa <i>Lena Jolkkonen</i>	3
Bodil Nistrup Madsen – monipuolinen terminologian asiantuntija <i>Anu Ylisalmi</i>	4
IATE-termitietokanta helpottaa EU:n sanastotyötä <i>Anne Vainikka</i>	6
Ruotsinsuomen kielenhuolto valtion virastoon <i>Paula Ehrnebo</i>	8
Suomalais-venäläisen metsäsanakirjan laatimisperiaatteet – uutta ja vanhaa <i>Inkeri Vehmas-Lehto</i>	10
Internet-puheluja käsittelevä sanastohanke käynnistynyt <i>Susanna Äijälä</i>	14
Tekniikan siunauksia <i>Marja Hamilo</i>	15
Kielenhuollon ja terminologian konferenssi Tallinnassa <i>Sirpa Suhonen</i>	16
Terminologia-alan kuulumisia EAFT:n konferenssista <i>Mari Suhonen</i>	17
Termiharava	19
Kirjallisuutta	20
Hakemisto 2006	21
Summaries	24

Lukijapalautetta voi lähettää Sanastokeskukseen (osoite alla) tai sähköpostitse osoitteeseen [terminfo@tsk.fi](mailto:terminfo@tsk.fi)

TERMIINFO INTERNETISSÄ <http://www.tsk.fi/fi/ti>

## SANASTOKESKUKSEN YHTEYSTIEDOT

osoite Albertinkatu 23 A 12  
00120 Helsinki  
puhelin (09) 2709 1060  
faksi (09) 608 859  
sähköposti [tsk@tsk.fi](mailto:tsk@tsk.fi)  
Internet <http://www.tsk.fi>

## TERMIPALVELU (MAKSULLINEN EI-JÄSENIILLE)

puhelin (09) 608 876  
sähköposti [termipalvelu@tsk.fi](mailto:termipalvelu@tsk.fi)

## Sanastotyötä Baltian maissa



Sanastotyöllä on pitkät perinteet Pohjoismaissa ja yhteistyötä on eri muodoissa tehty jo vuosikymmenien ajan Nordtermin puitteissa. Sanastotyön tekijöiden kanssa Baltian maissa olemme maantieteellisestä läheisyydestä huolimatta olleet paljon vähemmän tekemisissä, joskin yhteyttä on pidetty muun muassa Viron lakikielen keskuksen (Eesti Õiguskeele Keskus) kanssa. Terminfon lukijoille kerroimme viime keväänä Viron terminologiayhdistyksestä (Eesti Terminoloogia Ühing, Eter) sen puheenjohtajan haastattelussa.

Baltian maissa sanastotyö kansalliskielillä on vielä nuorta, työ on varsinaisesti lähtenyt liikkeelle vasta maiden itsenäistyttyä. Ehkä juuri siitä syystä Virossa, Latviassa ja Liettuaassa tehtävässä sanastotyössä on nähtävissä tuoreutta ja innostuneisuutta. Siitä saimme useita esimerkkejä viime syksyn aikana. Liettuaassa järjestettyyn konferenssiin emme alkusyksystä itse osallistuneet, sen sijaan Tallinnassa järjestetyssä kansainvälisessä kielenhuollon ja terminologian konferenssissa olimme läsnä (ks. artikkeli s. 16). Myöhemmin syksyllä Eesti Terminoloogia Keskusten työntekijät vierailivat Sanastokeskuksessa, ja tiedon vaihtamisesta on varmasti jatkossakin hyötyä molemmille osapuolille.

Baltian maat olivat edustettuina myös EAFT:n konferenssissa Brysselissä. EuroTermBank on latvialaisen kieliteknologiayrityksen koordinoima EU:n eContent-ohjelmaan kuuluva termipankkiprojekti. Projektin tavoitteena on kerätä ja julkaista etenkin uusien EU:n jäsenmaiden sanastoaineistoja. Baltian maiden lisäksi Unkari ja Puola ovat mukana projektissa. Tärkeänä pidetään myös olemassa olevien verkostojen ja jo EU:ssa jo kertyneen osaamisen hyödyntämistä, joten myös Tanskalla ja Saksalla on edustajansa hankkeessa. Projekti on jo julkaissut aineistoa Internetissä, ja asiasta kiinnostuneet voivat tutustua asiaan tarkemmin osoitteessa [www.eurotermbank.com](http://www.eurotermbank.com).

Monien asioiden joukosta haluaisin mainita yhden rajoja ylittävän verkoston Ruotsista (ks. artikkeli s. 17). Scanian terminologien aloitteesta käynnistyi autoalan yritysten palveluksessa olevien terminologioiden yhteistyö, jossa terminologit vaihtavat kokemuksia työstään, kuitenkin menemättä yrityksen luottamuksellisiin tietoihin. Yrityksissä terminologin toimenkuvalla työskentelee ehkä vain yksi henkilö ja vertaistukea on vaikea löytää talon sisältä. Terminologit kertoivat, että yhteistyö parantaa sekä heidän ammatillista osaamistaan että työmotivaatiotaan.

Valoisaa kevättä!

Lena Jolkkonen  
[lena.jolkkonen@tsk.fi](mailto:lena.jolkkonen@tsk.fi)  
päätoimittaja

## Bodil Nistrup Madsen – monipuolinen terminologian asiantuntija

Anu Ylissalmi

4

*Bodil Nistrup Madsen* on tietokone-lingvistiikan professori Kööpenhaminan kauppakorkeakoulun kansainvälisten kieliopintojen ja tietämystekniikan laitoksella. Lisäksi hän toimii Tanskan sanastokeskuksen, DANTERM-centretin, tutkimusjohtajana.

### Tie terminologian pariin

"Olin kouluaikoina melko hiljainen, mutta ahkera tyttö", muistelee Nistrup Madsen. "Olin koulussa hyvä saksan ja ranskan kielissä ja päädyinkin opiskelemaan näitä kieliä Kööpenhaminan kauppakorkeakouluun. Valintaani vaikuttivat myös kauppakorkeakoulun käytännönläheinen opetus ja tuon ajan hyvät työnsaantimahdollisuudet."

Nistrup Madsenin opettaja ja pro gradu -ohjaaja, *Gert Engel*, oli kiinnostunut terminologiasta ja hän tarjosi Nistrup Madsenille töitä ensin muun muassa vedenjakeluun liittyneessä sanastoprojektissa ja myöhemmin DANTERM-projektissa, jonka tarkoituksena oli perustaa Tanskaan termipankki.

Työelämässä Nistrup Madsen ei ole juuri käyttänyt opiskelemaansa saksan ja ranskan kieliä, vaan hän erikoistui DANTERM-projektin myötä terminologian periaatteisiin ja menetelmiin sekä tietokantateoriaan ja -kehitykseen. Pian Nistrup Madsen eteni apulaisprofessoriksi ja toimi useita vuosia myös tietokone-lingvistiikan laitoksen johtajana. Vuodesta 2000 hän on ollut tietokone-lingvistiikan professori.

### Monipuolisia työtehtäviä

Nistrup Madsenin työpäivät ovat kiireisiä. Opettaminen on Nistrup Madsenin tärkeimpiä työtehtäviä. Hän opettaa kursseja tietokantateoriasta, termistönhallintajärjestelmien kehittämisestä ja leksikaalisista tietokannoista. Nistrup Madsen on vuodesta 1998 toiminut tietokone-lingvistiikan professuurinsa lisäksi DANTERM-centretin tutkimusjohtajana. Tässä tehtävässä hän tekee yhteistyötä ja konsultointityötä viranomaisten ja yritysten kanssa ja järjestää myös kursseja.

Tutkimusta Nistrup Madsen tekee kauppakorkeakoulun terminologisten ontologioiden keskuksen puitteissa "muiden tehtävien välissä". Nistrup Madsen toivoisikin voivansa omistaa enemmän aikaa tutkimukselle. Hänen päättökäsitteellään ovat muun muassa terminologia



Bodil Nistrup Madsen edustaa Tanskaa Nordtermin johtoryhmässä.

(etenkin käsiteanalyysi ja käsitejärjestelmät), ontologiat, taksonomiat, tesaurukset ja aineluokitukset sekä tiedonhaku. Viimeaikaiset projektit ovat liittyneet tietokoneavusteiseen ontologiakehitykseen ja ontologiapohjaiseen tiedonhakuun tekstitietokannoista.

Nistrup Madsen pitää työstään. Haastavinta Nistrup Madsenin mielestä on terminologian teorian soveltaminen käytäntöön. Hän näkee työnsä kannalta tärkeimpinä ominaisuuksinaan tietyn itsepäisyyden, säntillisyyden ja positiivisen asenteen. Uransa suurimpana saavutuksena Nistrup Madsen pitää vaikutustaan siihen, että on ymmärretty selkeiden käsitteiden ja erikoisalojen ontologioiden kehittämisen tärkeys sekä termistönhallintajärjestelmien ja tietokoneavusteisen ontologiakehityksen hyödyllisyys.

### DANTERMcentret

DANTERMcentret on Tanskan epävirallinen kansallinen sanastokeskus, joka perustettiin vuonna 1998. DANTERMcentret tekee yhteistyötä korkeakoulujen, viranomaisten ja yritysten kanssa. Tanskassa on myös sanasto-

työn verkosto Terminologigruppen, joka oli mukana DANTERMcentretin perustamisessa ja jonka sihteeristönä DANTERMcentret toimii.

DANTERMcentret tekee paljon sanastotyön konsultointityötä, kehittää ja markkinoi i-Term-termistönhallintaohjelmaansa ja i-Model-käsitteenmallinnusmoduuliaan, kehittää muita WWW-pohjaisia sovelluksia muun muassa sanakirjatyöhön, järjestää kurseja ja osallistuu kansalliseen ja pohjoismaiseen sanastotyöhön sekä eurooppalaiseen ja kansainväliseen alan standardointiin. Tällä hetkellä tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat Tanskan lääkintöhallitus sekä Tanskan IT- ja telehallitus.

DANTERMcentretin tämänhetkinen henkilökunta koostuu johtajasta, päälliköstä ja järjestelmänkehittäjästä. Lisäksi kolme muuta henkilöä toimii DANTERMcentretin konsultteina. DANTERMcentretillä ei ole jäseniä, mutta sillä on yhteistyöverkosto, DANTERMnetværket, johon kuuluu sanastotyöstä kiinnostuneita yksityishenkilöitä ja organisaatioita.

Vuoteen 2005 asti DANTERMcentret oli kaupallinen säätiö, joka sai projektirahoitusta. Nyt se on liitetty Kööpenhaminan kauppakorkeakouluun omana yksikkönään, jonka rahoitus tulee pääasiassa ulkopuolelta. "Kauppakorkeakoulun ja DANTERMcentretin suhde on kuitenkin hyvin synerginen: kauppakorkeakoulu käyttää i-Term-ohjelmistoa opetuksessa ja tutkimuksessa, ja DANTERMcentret tekee monenlaista yhteistyötä opettajien ja tutkijoiden kanssa", korostaa Nistrup Madsen.

Tanskassa tehdään sanastotyötä DANTERMcentretin ja tämän oman verkoston lisäksi myös muissa yliopistoissa, kielikeskuksissa ja yrityksissä. Myös monet viranomaiset ovat aloittaneet sanastotyön, joskin he viittaavat siihen ennemmin käsitteiden selvittämisenä tai käsitteiden yhtenäistämisenä. Nistrup Madsenin mielestä maa tarvitsisi virallisen kansallisen sanastokeskuksen, joka saisi rahoitusta kansallisella tasolla tehtävään sanastotyöhön.

### Kansainvälinen yhteistyö

Nistrup Madsen on ollut pitkään mukana pohjoismaisen terminologia-alan yhteistyöorganisaation Nordtermin toiminnassa ja vuodesta 2002 lähtien hän on ollut Tanskan edustaja Nordtermin johtoryhmässä. Hän on osallistunut moniin Nordtermin yhteisiin hankkeisiin, kuten *Terminologins terminologi på nordiska* -sanaston laatimiseen.

Nistrup Madsen näkee Nordtermin tärkeänä foorumina, jonka kautta voidaan vaihtaa tietoa, ideoita ja tutkimustuloksia sekä viedä läpi yhteisiä projekteja ja järjestää koulutusta terminologeille. "Pohjoismaisen yhteistyön suurimmat edut ovat hyvin samanlainen kult-

tuuri- ja koulutustausta ja se, että puhutaan samaa kieltä – sekä sananmukaisesti että vertauskuvallisesti", Nistrup Madsen painottaa. "Nordterm edistää sanastotyötä sekä kansallisella että pohjoismaisella tasolla ja antaa hyvän taustan myös kansainväliseen terminologia-standardisointiin osallistumiselle."

Nistrup Madsen osallistuu aktiivisesti kansainvälisen standardisointijärjestön ISON terminologiakomitean TC 37:n toimintaan: "On hyvin tärkeää kehittää standardeja ja ohjeita sanastotyön menetelmiin ja työkaluihin liittyen – sekä muiden teknisten komiteoiden että yritysten ja organisaatioiden käyttöön. Tämä edistää myös sanastotyön tärkeyden ymmärtämistä yhteiskunnassa".

### Terminologian merkitys nykymaailmassa

Nistrup Madsen näkee, että terminologian merkitys on kasvamassa ja sillä on yhä tärkeämpi merkitys kaikilla yhteiskunnan alueilla, kun aikaisemmin terminologia nähtiin vain käännöstyön edellytyksenä.

Nykyään käsiteanalyysi, käsitesisältöjen selvittäminen ja käsitteiden systematisointi ovat tärkeitä muun muassa käsiteltäessä suurien tietomääriä automaattisesti ja luotaessa tietomalleja tai ontologioita. Nistrup Madsenin mielestä automaattinen termien, käsitteiden ja käsitesuhteiden eristäminen teksteistä on tärkeä terminologian osa-alue, koska termiaineistojen tarve kasvaa koko ajan. Yritykset perustavat omia yrityskohtaisia termi-tietokantojaan ja ontologioita rakennetaan sovellusten pohjaksi. "Tietokoneiden käyttö lisääntyvä käyttö sanastotyössä edellyttää kuitenkin myös sanastotyön vakiintuneiden menetelmien kehittämistä edelleen", Nistrup Madsen muistuttaa.

Nistrup Madsen pitää sanastotyön tuloksena syntyviä käsitejärjestelmiä tietynlaisina alakohtaisina ontologioina. Eräässä tutkimusprojektissaan hän on käyttänyt termiä terminologiset ontologiat. Näissä on tyypillisesti muutamia lisäominaisuuksia verrattuna perinteisiin käsitejärjestelmiin ja yleisiin ontologioihin. Terminologit voivat Nistrup Madsenin käsityksen mukaan hyvin olla mukana semanttisen webin kehityksessä tiedoillaan termistöjen ja ontologioiden mahdollisuuksista.

### Mökkeilyä ja sulkapalloa

Työ vie hyvin suuren osan Nistrup Madsenin ajasta. Vapaa-ajallaan Nistrup Madsen lähtee mielellään meren rannalla sijaitsevalle kesämökilleen. Siellä hän tekee miehensä ja koiransa kanssa usein pitkiä kävelyretkiä. Lisäksi Nistrup Madsen pelaa kerran viikossa kollegoidensa kanssa sulkapalloa.

# IATE-termitietokanta helpottaa EU:n sanastotyötä

Anne Vainikka

6

Monikielisyys on Euroopan unionin keskeinen toimintaperiaate. Käytettäviä kieliä koskevasta järjestelystä annetun asetuksen N:o 1/1958 1 artiklassa luetellaan viralliset kielet ja työkielet ja 4 artiklassa säädetään, että asetukset ja muut yleisesti sovellettavat säädökset laaditaan kaikilla unionin virallisilla kielillä.

Kun Suomi, Ruotsi ja Itävalta liittyivät Euroopan unioniin vuonna 1995, oli virallisia kieliä ennestään yhdeksän ja jäsenvaltioita 12. Vuonna 2004 jäsenvaltioita tuli kymmenen lisää ja virallisten kielten määrä nousi kahteenkymmeneen. Tämän vuoden alusta jäsenvaltioita on 27 ja kieliä 23. Bulgarian ja Romanian liittymisestä tehty sopimus on laadittu bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, latvian, liettuan, maltan, portugalil, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielillä. Europa-palvelimen kieliportaaliin (<http://europa.eu/languages/fi/home>) on koottu tietoa EU:n kielistä.

Monikielisyys luo puitteet myös EU:n toimielimissä tehtävälle sanastotyölle, joka palvelee ensisijaisesti toimielinten kääntäjien, tulkkien ja tekstinlaattijoiden tarpeita. Sanastotyö on käännöstyön olennainen osa, ja sen tavoitteena on varmistaa käännösten laatu ja sanaston yhdenmukaisuus sekä nopeuttaa koko käännösprosessia. Sanastotyön kohteena olevat käsitteet ja niiden nimitykset ovat peräisin EU:n lainsäädännöstä ja muista EU:n asiakirjoista.

## Sanastotyö EU:n neuvostossa

EU:n neuvostossa tehtävää sanastotyötä hallinnoi, koordinoi ja valvoo kieliosaston monikielinen sanastotyötiimi, Terminology & Documentation (T&D), jossa on vakinaisten terminologioiden ja sihteerien lisäksi kieliosaston kieliyksiköistä sinne joksikin aikaa työskentelemään siirtyneitä terminologeja. Asiakirjojen kääntämisestä vastaavia yksikielisiä kieliyksiköitä on 22, ja kussakin niistä on oma terminologiryhmänsä, jonka koko vaihtelee. Omakielisen termivastineen päivittäminen tai lisääminen on viime kädessä kieliyksikön terminologioiden vastuulla,

### Kirjoittajasta:

Anne Vainikka on toiminut EU:n neuvoston suomen kielen yksikössä kääntäjänä ja terminologina vuodesta 1996.

sillä he huolehtivat sanastotyön käytännön toteutuksesta T&D:n ohjeiden mukaan. Tehtävät vaihtelevat T&D:n yksittäisiä termitietueita koskevista päivitys- tai sulautuspyynnöistä hankkeisiin eli tiettyyn aihealueeseen kuuluvien tietueiden päivittämiseen tai projektiehdotusten laatimiseen.

Hankkeet valmistellaan yleensä T&D:n ja kieliyksiköiden yhteistyönä. Erityisesti englannin ja ranskan kielten terminologioiden panos on tärkeä käsitteanalyysien tehtävissä, sillä neuvoston termitietueiden nk. ongelmakieli eli kieli, jonka perusteella muut kielet lisäävät termivastineensa, on yleensä ranska tai englanti. Sanastohankkeiden valmistelu kestää usein kauan, sillä ne lähetetään tarvittaessa kieliyksiköille kommentoitaviksi. Ne voivat käsittää useita kymmeniä termejä tai olla pienempiä kokonaisuuksia. Pienestäkin termiongelmasta voi saada alkunsa laaja projekti, johon osallistuu useiden eri kieliyksiköiden terminologeja. Termihankkeiden tavoitteena on tietokannan konsolidointi: yksi mahdollisimman monikielinen termitietue yhtä käsitettä kohti.

Esimerkkinä vain yhtä termitietuetta koskevasta päivityspyynnöstä voisi olla lyhenteen *DAS* (ransk. *déclaration d'assurance*) lisääminen tietueeseen, jossa on jo termi *lausuma tilien luotettavuudesta sekä tilien perustana olevien toimien laillisuudesta ja asianmukaisuudesta* ja sen lyhytmuoto *tarkastuslausuma*. Myös kieliyksiköiden terminologit tai toiset toimielimet lähettävät usein termien päivitys- ja sulautuspyyntöjä T&D:lle, joka tarvittaessa toimittaa ne ao. kieliyksiköille eteenpäin.

Ennakoivaa sanastotyötä varten voidaan perustaa terminologityöryhmä, kun käännettäväksi odotetaan sanastoltaan ongelmallisia säädöksiä tai sopimuksia. Työryhmä käy läpi sellaiset käsitteet ja termit, jotka kieliyksiköiden terminologioiden on hyvä päivittää tai syöttää termitietokantaan. Näin tehtiin muun muassa yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan kohdalla.

Toimielinten yhteisen termitietokannan myötä neuvoston projekteissa on nykyään mukana myös muiden toimielinten tietueita. Tavoite on kaikille yhteinen: säilyttää parhaat tietueet emotietueina, lisätä tai sulauttaa niihin puuttuvat kielet ja poistaa kaksoiskappaleet ja puutteelliset termitietueet termitietokannasta.

## Suomen kielen yksikkö

Suomen kielen yksikön kääntäjistä kymmenkunta toimii kääntämisen ohella myös terminologina. Päivittäin työskentelee kokopäiväisesti yleensä kolme terminologia, työtilanteen salliessa useampikin. Neuvoston työskente-

telyä rytmittävät puolivuotiset puheenjohtajakaudet ja Eurooppa-neuvostot eli huippukokoukset, joiden alla käännöstyöpainne on suurimmillaan eikä sanastotyötä ole mahdollista tehdä siinä määrin kuin muulloin.

Yksikön sanastotyöstä vastaa pääterminologi, joka muun muassa tarkastaa teknisesti ja sisällöllisesti termi- tietokantaan syötetyt uudet ja muutetut termit sekä muut lisätyt tiedot suomen kielen osalta. Kääntäjiä avustaa "kuukausiterminologi", eräänlainen help desk, jota voi pyytää selvittämään käännettävässä tekstissä olevan termin suomenkielisen vastineen. Lisäksi on terminologeja, jotka huolehtivat esimerkiksi jonkin erikoisalnan termihankkeesta tai päivittävät termitietokantaa.

## IATE-termitietokanta

Elokuusta 2004 sanastotyön tulokset on tallennettu EU:n toimielinten yhteiseen termitietokantaan (Interactive Terminology for Europe, IATE). IATE syntyi, kun muun muassa neuvoston termitietokanta TIS, komission Eurodicautom, parlamentin Euterpe ja käännöskeskusten Euroterms-tietokanta yhdistettiin. Vuoden 2006 lopussa IATEssa oli 1,6 miljoonaa tietuetta ja yli 8 miljoonaa termiä. Yli puolessa tietueista oli vain kolme kieltä tai vähemmän. Yhdeksästä yhteentoista kieltä on yli 300 000 tietueessa ja 12 kieltä tai enemmän 27 000 tietueessa. Suomenkielisiä termejä oli yhteensä noin 330 000, niistä neuvoston tietueissa 46 445 termiä. Termitietokantaan syötettäviltä termeiltä edellytetään lisäarvoa tavallisiin sanakirjoihin ja muihin termitietokantoihin verrattuna.

IATEa käyttävät toimielimet ovat komissio, parlamentti, neuvosto, käännöskeskus, Euroopan investointipankki, yhteisöjen tuomioistuin, yhteisöjen tilintarkastustuomioistuin, alueiden komitea ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitea. Komissiolla on lähes miljoona tietuetta, parlamentilla 280 000, neuvostolla 176 500, käännöskeskuksella 90 000 ja muilla huomattavasti vähemmän. IATEsta tulee julkinen tietokanta keväällä 2007 ja sitä voi käyttää ilmaiseksi Europa-palvelimessa.

Neuvoston sanastotyötiin koordinaattorin *Manuel Lealin* mukaan termitietokantojen yhdistäminen kannatti. Vaikka ongelmiakin on, ne pyritään ratkaisemaan. Kaksoiskappaleita ei voitu välttää, sillä toimielimillä oli omilla termitietokannoissaan väistämättä samoja käsitteitä koskevia tietueita. Parhaillaan kehitellään menetelmiä päällekkäisyyksien poistamiseksi.

Manuel Leal pitääkin ensiarvoisen tärkeänä termitietokannan konsolidointia: yhteen termitietueeseen kootaan kaikki yhtä käsitettä koskeva tieto, joka nyt on IATEssa hajallaan. Tavoitteena on termitietue, jossa yhtä käsitettä vastaa nimitys kaikilla unionin virallisilla kielil-

Kuva: IATE:n hakusivu (voi vielä muuttua)

lä. Tällaisia tietueita on IATEssa vasta viitisenkymmentä. Kaksoiskappaleet ja kahden käsitteen sekatiheet on tarkoitus poistaa. Myös termitietokannan vanhojen termien tarkistamiseen ja päivittämiseen on Manuel Lealin mielestä panostettava. Moni 1990-luvun puolivälissä käytetty suomenkielinenkin termi on jo vanhentunut ja jäänyt käytöstä.

Manuel Leal tuo esiin myös termivajeen vanhojen ja uusien kielten välillä: vaikka termitietokannassa on yli 300 000 termiä sekä suomeksi että ruotsiksi, kreikkaa, portugalia, tanskaa, italiaa, espanjaa tai hollantia on melkein kaksi kertaa niin paljon. Unioniin vuoden 2004 jälkeen liittyneiden maiden kielillä termejä on ainoastaan muutamia kymmeniä tuhansia, latinaakin on enemmän. Eniten termejä on englanniksi, ranskaksi ja saksaksi, vähiten romaniaksi, maltaksi ja bulgariaksi.

Toimielinten välinen termiyhteistyö on kehittynyt ja saanut uusia muotoja IATE:n myötä. Kielittäin järjestetään toimielinten välisiä terminologien kokouksia, joissa pohditaan erityisesti IATEen liittyviä asioita. Suomalaiset terminologit ovat esimerkiksi yhtenäistäneet lähdeviitteiden merkintätapoja ja sopineet joistakin suomen kieltä koskevista käytännöistä. Samalla on luotu toimielinten väliset kielikohtaiset terminologiverkostot, mikä tietenkin helpottaa ja nopeuttaa toimielinten välistä sanastotyötä.

Toimielimillä on myös "omia" aihealueita. Neuvostossa on menossa Maiden nimet -hanke: IATEen syötetään 23 kielellä 242 maan viralliset nimet ISO-koodeineen, pääkaupunkeineen, valuttoineen jne. Valmisteilla on myös kansainvälisten yleissopimusten ja sopimusten nimiä koskeva projekti.

*Artikkelissa ilmaistut mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä ne edusta Euroopan unionin neuvoston virallista kantaa.*

# Ruotsinsuomen kielenhuolto valtion virastoon

Paula Ehrnebo

8

Ruotsin kielenhuollon organisaatio uudistettiin 1. heinäkuuta 2006, jolloin kielenhuolto siirrettiin valtion virastoon. Ruotsin kielenhuolto oli kyllä tätä ennenkin ollut vakiintuneella pohjalla, vaikka kielenhuoltoelimet muodollisesti olivat aatteellisia yhdistyksiä. Ruotsin kielilautakunta oli toiminut 60 vuotta ja Ruotsinsuomalainen kielilautakunta 30 vuotta, ja suuri osa rahoituksesta oli valtion määrärahaa. Nyt Ruotsin kielenhuoltoelin on *Kielineuvosto (Språkrådet)*, joka on *Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitoksen (Institutet för språk och folkminnen)* osasto. Kielineuvoston tehtävänä on huoltaa ruotsia ja Ruotsin kansallisia vähemmistökieliä ja lisäksi seurata kaikkien Ruotsissa käytettävien kielten kehitystä.

## Mitä uusi organisaatio merkitsee ruotsinsuomelle

Ruotsin kielen asemaa selvittänyt komitea ehdotti mietinnössään *Sanat suuhun (Mål i mun)* vuonna 2002, että Ruotsiin perustettaisiin erityinen kielenhuoltovirasto. Uutta viranomaista ei kuitenkaan perustettu, vaan hallitus päätti syksyllä 2005, että Ruotsinsuomalainen kielilautakunta, Ruotsin kielilautakunta ja virkakielen huolto liitetään *Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitokseen*. Päätös oli sinänsä looginen, sillä laitoksella oli jo ennestään kielenhuoltoa sivuavia tehtäviä. Sillä on laajat murreaineistokokeemat ja sen tehtävänä on niiden säilyttäminen ja tutkiminen sekä niitä koskevien tietojen levittäminen. Toinen kielenhuollon kannalta tärkeä tehtävä on nimistöntutkimus ja -huolto ja tehtävä kattaa sekä paikan- että henkilönimet. Näiden tehtävien organisaatioon ei ole tehty muutoksia.

Kielenhuollon uutta organisaatiota pohtinut työryhmä päätyi ehdottamaan, että kaikki kielenhuolto koetaan yhdeksi osastoksi. Oman osaston perustaminen kutakin vähemmistökieltä varten oli epärealistista, sillä parin työntekijän osastot olisivat liian pieniä. Kovin pienten osastojen hallinto veisi myös paljon aikaa ja resursseja varsinaiselta kielenhuoltotyöltä.

Toinen vaihtoehto olisi ollut perustaa kaksi osastoa, toinen ruotsin kieltä ja toinen vähemmistökieliä varten. Vähemmistökielten statuksen kannalta lienee kuitenkin parempi, että kaikki kielet kuuluvat samaan osastoon. Kaikkea toimintaa ei olisi ehkä myöskään ollut helppo sijoittaa jompaankumpaan. Kuuluisiko esimerkiksi kieliteknologia pelkästään ruotsin osastoon?

Uudistusta on arvosteltu jonkin verran siksi, että se merkitsee Ruotsinsuomalaisen kielilautakunnan lakkauttamista nykyisessä muodossaan. Me uskomme kuitenkin, että kielenkäyttäjien kannalta on jokseenkin samantekevää, miten toiminta on organisoitu. Tärkeintä on, että kysyjät saavat vastaukset kysymyksiinsä. Meidän tehtävämme on huolehtia siitä, että ruotsinsuomalainen kielenhuolto toimii ja että se myös näkyy. Kielenhuoltotyö jatkuu siis entiseen tapaan. Vastaamme kieli- ja termikysymyksiin, tarkastamme tekstejä ja laadimme ruotsalais-suomalaisia sanastoja. Aiomme myös järjestää kielenhuoltoseminaareja ja osallistua ruotsinsuomesta käytyä keskusteluun.

Suomen kielen aseman kannalta uudistus on erittäin merkittävä. Ruotsinsuomalainen kielenhuolto on nyt valtion toimintaa. Kyseessä on ensimmäinen Ruotsin valtion virasto, jossa suomen kielellä on selkeä asema. Se merkitsee suomen kielen aseman vahvistumista.

## Laajat sanastot

Ruotsinsuomalainen kielilautakunta perustettiin 1975 ja aluksi lähes koko toiminta keskittyi sanaston kehittämiseen. Koulu, työmarkkinat ja sosiaalivakuutukset olivat ne yhteiskunnan kolme keskeistä alaa, joita varten tarvittiin kipeästi omaa ruotsinsuomalaista sanastoa, koska tuohon aikaan käännettiin erittäin runsaasti Ruotsin yhteiskuntaa kuvaavaa aineistoa ja koska kaikille ilmiöille ei ollut nimitystä Suomessa.

Keskeisten alojen sanastoja laadittiin lautakunnassa systemaattisesti, niitä varten sanastettiin lakeja, asetuksia ja määräyksiä, mutta myös esitteitä. Näin luotiin korpuukset, jotka ovat edelleen käyttökelpoisia, kunhan tiedot päivitetään. Yhteiskunnan keskeisiä aloja kuvaavien sanastojen valmistuttua on ollut mahdollista laatia muita, kielenkäyttäjien ehdottamia sanaluetteluita. Niitä on vuosien varrella ilmestynyt kymmeniä, osa on julkaistu erillisinä sanastoina, osa *Kieliviestissä*. Lähes kaikki sisältyvät Ruotsinsuomalaisen kielilautakunnan CD-sanastoon.

## Suunniteltiin sanastokeskusta

Kun keskustelu suomen kielen huollon tarpeesta Ruotsissa virisi 1970-luvun alussa, keskeisimmäksi tehtäväksi todettiin termistön luominen Ruotsin yhteiskuntaa kuvaaville käsitteille. Niinpä alun perin suunniteltiin jonkinlaista sanastokeskusta, mainittiinpa keskusteluissa jopa Suomen ja Ruotsin yhteinen sanastokeskus, jota muun muassa kummankin maan kääntäjäjärjestöt kannattivat. Näin jälkikäteen on helppo todeta, että sellaiset



### Kirjoittajasta:

Paula Ehrnebo on toiminut Ruotsinsuomalaisen kielilautakunnan toiminnanjohtajana vuodesta 1988 ja on nyt Kielineuvoston varajohtaja.

suunnitelmat olivat kuolleina syntyneitä, koska hankkeelle ei ollut rahoitusta eikä selkeätä toimeksiantoa. Myös ruotsinsuomen kehityksen kannalta oli hyvä, ettei päädytty sanastokeskukseen, koska kielenkäyttäjät ovat tarvinneet kaikenlaisia kielenkäyttöön liittyviä neuvoja. Ajatus sinänsä on kuitenkin mielenkiintoinen.

### Ruotsinsuomen huollon periaatteista

Ruotsinsuomalaisen kielilautakunnan periaatteena on perustamisesta lähtien ollut, että se ei kehitä Ruotsiin omaa erillistä kieltä vaan pyrkii toiminnassaan siihen, että Ruotsissa käytettävä suomen kieli on samaa suomea kuin Suomessa käytettävä. Kärjistetysti voisi sanoa, että eroja on vain sanastossa. Hyvä vertailukohde on Suomessa käytettävä ruotsi. Se on ruotsia, ei oma erillinen kieli, mutta se ei ole identtistä ruotsinruotsin kanssa. Eroja on muun muassa sanastossa, koska yhteiskunnat eivät ole identtiset.

Periaate merkitsee, että yleiskielen sanat ovat yhteisiä ja että muutenkin käytetään samoja sanoja kuin suomessa, jos käsitteet vastaavat toisiaan. Omaa ruotsinsuomalaista sanastoa tarvitaan osalle yhteiskuntaa kuvaavien käsitteiden nimityksistä.

Suomessa ruotsinkieliset yhteiskuntaa kuvaavien käsitteiden nimitykset ovat useimmiten käännöslainoja. Samaa sananmuodostustapaa sovelletaan ruotsinsuomessa. Käännöslainan etu on, että se on helppo muodostaa. Kielenkäyttäjä voi itse päätyä samaan tulokseen, vaikka ei olisi sitä kuullut. Käännöslaina on myös helppo yhdistää ruotsinkieliseen nimitykseen, mikä edistää nimityksen vakiintumista. Aina ei kuitenkaan voida muodostaa käännöslainaa ja tällöin pyritään luomaan nimityksen määritelmän pohjalta. Esimerkiksi voidaan mainita *Rikstrafiken*, josta Ruotsinsuomalainen kielilautakunta on suosittanut nimitystä *Joukkoliikennevirasto*. Tällä tavoin muodostettu nimitys saattaa jopa olla käyttäjän kannalta selvempi kuin alkuperäinen nimitys.

### Keskustelu ruotsinsuomesta

Suunnilleen kymmenen vuotta sitten ruotsinsuomalaiset alkoivat kiinnittää kielenkäytössään aikaisempaa enemmän huomiota lauseenrakenteeseen, tyyliin jne. Tämä näkyy lautakuntaan tulleissa kysymyksissä. Muiden kuin

sanastoa koskevien kysymysten osuus alkoi selvästi lisääntyä. Vaikka sanastokysymysten osuus edelleen on lähes neljä viidesosaa, kehitys osoittaa, että ruotsinsuomalaisten tietoisuus kielensä laadun merkityksestä on lisääntynyt.

Suunnilleen samaan aikaan alettiin julkisesti keskustella siitä, onko suomen kieltä Ruotsissa huollettava ja missä määrin siinä tapauksessa. Mielipiteet vaihtelivat laidasta laitaan: joidenkin mielestä kielenhuoltoa ei pidä olla lainkaan, jotkut kannattavat maltillista kielenhuoltoa ja jotkut vaativat ehdotonta purismia.

Keskustelu ei johtanut mihinkään yhteiseen käsitykseen tai toivomukseen. Yhtenä syynä oli se, että keskusteluun osallistuneet eivät milloinkaan määritelleet, mitä he tarkoittivat ruotsinsuomella. Heillä oli aivan selvästi eri näkemyksiä siitä. Lautakunnan kanta on aina ollut, että ruotsinsuomi on Ruotsissa käytettävää suomea, se kattaa kaikki varieteetit, puhekielen ja kirjakielen. Se voi olla identtistä suomensuomen kanssa, mutta siinä voi myös olla ruotsin sanoja ja muuta ruotsin vaikutusta. Joidenkin keskusteluun osallistuneiden mielestä ruotsinsuomeksi on luettava vain sellainen Ruotsissa käytettävä suomen kielen varieteetti, jossa on paljon ruotsin sanoja, siis lähinnä puhekielinen varieteetti. Vaikka keskustelu ei johtanut mihinkään tulokseen, sen syntyminen oli myönteistä, sillä se osoitti ruotsinsuomalaisten olevan kiinnostuneita kielestään ja sen säilymisestä.

### Kielipolitiikka

Kielipolitiikasta, kielen aseman vahvistamisesta, alettiin ruotsinsuomalaisessa kielenhuollossa keskustella noin kuusi vuotta sitten, kun Ruotsi tunnusti suomen kielen yhdeksi Ruotsin vähemmistökielistä. Tänä päivänä kielipolitiikka on keskeinen osa toimintaamme, parhaillaan on tekeillä kielipoliittinen toimintaohjelma suomen kielen säilyttämiseksi ja kehittämiseksi Ruotsissa.

Vuonna 2000 voimaan tulleen lain mukaan suomen kielen hallintoalueella – Haaparannalla, Jällivaarassa, Kiirunassa, Pajalassa ja Ruotsin Ylitorniossa – asuvat saavat käyttää suomea asioidessaan kunnallisissa ja valtiollisissa virastoissa. Hallintoalueella asuu kuitenkin vain viisi prosenttia suomenkielisistä ja hallintoalueen laajentamisesta on tehty selvitys (*Rätten till mitt språk*, SOU 2005:40), jossa ehdotetaan hallintoalueen laajentamista käsittämään myös Tukholman, Uppsalan, Västmanlandin ja Södermanlandin läänit.

Lisätietoja saa Kielineuvoston WWW-sivustolta [www.kielineuvosto.se](http://www.kielineuvosto.se) tai [www.sprakradet.se](http://www.sprakradet.se).

# Suomalais-venäläisen metsäsanakirjan laatimisperiaatteet – uutta ja vanhaa

Inkeri Vehmas-Lehto

10

Metsäkustannus Oyj julkaisee keväällä 2007 *Suomalais-venäläisen metsäsanakirjan*, joka käsittää lähes 5000 termitietuetta 30 aihealueelta. Painopistealueet ovat metsätalous, etenkin metsänhoito, ja metsäekologia. Sanakirjaa laadittaessa on paljolti sovellettu ISO 704 -standardin ja *Sanastotyön käsikirjan* mukaisia – normatiiviseen sanastotyöhön kehitettyjä – menetelmiä, mutta sanakirjalla on kuitenkin myös monia omia, deskriptiiviseen sanastotyöhön ja kohderyhmän tarpeisiin liittyviä piirteitä.

Alkuperäisenä tarkoituksena oli laatia sanakirja Helsingin yliopiston käännöstieteen laitoksella pro gradu -tutkielmien avulla, mutta tämä osoittautui utopistiseksi ajatukseksi. Vuosiksi 2003–2006 saatu EU:n Interreg-rahoitus antoi sitten mahdollisuuden palkata terminologeja. FM *Irina Kudasheva* on vastannut suurimmasta osasta aihealueita. FL *Igor Kudashev* on puolestaan toiminut terminologina erikoisalan sanakirjoja käsittelevän väitöskirjatyönsä ohella ja hyödyttänyt hanketta myös toimimalla sanakirjan laatimissuunnitelman pääasiallisena työstäjänä ja laatimalla hanketta varten terminhallintaohjelman MyTerMSin.

Sanakirjalla on kaksi toimittajaa. Professori *Aleksandr Gerd Pietarin* yliopistosta on Venäjän huomattavimpia terminologian ja terminografian asiantuntijoita, ja hän on ollut mukana lukuisissa sanakirjahankkeissa. Hän on vastannut ennen kaikkea sanakirjan venäläisen puolen toimittamisesta. Minä puolestani olen toimittanut sanakirjan suomalaisen puolen, ennen kaikkea määritelmät. Sanakirja on kuitenkin tiimimme jäsenten tiiviin yhteistyön tulos: olemme pitäneet lukuisia palavereita, joissa olemme nelisin ratkoneet ongelmia. Kaiken kaikkiaan meillä on ollut mahtava ja työhullu tiimi. Hallinnon on hoitanut Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämisskeskus Palmenian Kouvolan yksikkö.

## Kohderyhmien heijastumia sanakirjassa

Sanakirja on tarkoitettu ensisijaisesti kääntäjille ja tulkeille, mutta myös metsäalan asiantuntijoille, opiskelijoille ja muille alan sanastoa tarvitseville. Laadinnassa olemme ottaneet huomioon ennen kaikkea kääntäjän tarpeet ja oletetun tietotason.

Koska kääntäjä tarvitsee muutakin tietoa kuin vieraskielisen vastineen, on suomalaiset käsitteet määritelty ja niihin liittyy usein myös selitteitä. Lisäksi sanakirjassa on tietoa vastaavuuden asteesta sekä suomalaisen ja venäläisen käsitteen eroista. Vastaavuuden osittaisuus on osoitettu vastineen eteen sijoitetulla merkillä ≈. Käsitteerot on kuvattu (venäjänkielisessä) selitteessä:

### Esimerkki 1

#### **kansallispuisto** (10.10) [Ympäristönsuojelu]

valtion omistamalle maalle lain nojalla perustettu luonnonsuojelualue, jolla on merkitystä yleisenä luonnontähtävyytenä tai muutoin luonnontuntemuksen lisäämisen tai yleisen luonnonharrastuksen kannalta 📖 ≈ LuonnonsL

① Kansallispuiston pinta-alan on oltava vähintään tuhat hehtaaria. Liikkumista kansallispuistossa voidaan rajoittaa, jos alueen eläimistön tai kasvillisuuden säilyminen sitä vaatii 📖 ≈ LuonnonsL

≈ **национальный парк** (10.19) 📖 ЛЭ 1986, 110

В России в части парка может быть разрешена традиционная хозяйственная деятельность.

Национальные парки могут также включать в себя исторические объекты. ✍️ Борисов

Kääntäjän tarpeet on otettu huomioon myös hakuyksiköiden valinnassa. Valinta on tehty sen perusteella, millaisia termejä teksteissä käytetään, ei sen perusteella, mitä niissä pitäisi käyttää. Mukana on näin ollen myös ns. huonoja termejä. Sanakirjamme onkin pitkälti deskriptiivinen. Kääntäjän tarpeet on otettu huomioon myös siten, että hakuyksiköiden joukossa on jonkin verran muitakin erikoiskielen yksiköitä kuin termejä: erisnimiä (esim. lakien ja virastojen nimityksiä) ja nimikkeitä (etenkin eliöiden nimityksiä). Siksi emme kutsukaan sanakirjaamme terminologiseksi, vaan käytämme nimitystä *erikoiskielen sanakirja*.

Vastinetyössä on tavoitteena ollut löytää luontaiset vastineet, so. ne termit, jotka ovat käytössä venäläisissä teksteissä ja venäläisillä asiantuntijoilla. Mutta koska kääntäjä ei voi jättää tekstiin aukkoa, jos vastinetta ei ole, mukana on myös ns. keinotekoisia vastineita. Täs-

säkään suhteessa emme siis ole voineet noudattaa normatiivisten sanakirjojen käytänteitä, ts. jättää puuttuvan vastineen paikkaa tyhjäksi. Keinotekoiset vastineet on laatinut kyseisen aihealueen venäläinen asiantuntija tai terminologi yhteistyössä asiantuntijan kanssa. Jotta keinotekoiset vastineet erottuvat luontaisista vastineista, niiden jäljessä on kynämerkki ✍ ja asiantuntijan sukunimi. Keinotekoisia vastineita on tarkoin varottu ottamasta mukaan silloin, kun luontainen vastine on olemassa. Niinpä olemme suhtautuneet erittäin kriittisesti kaksikielisiin sanakirjoihin.

Kääntäjän/tulkin hyödyksi sanakirjassa on myös venäläis-suomalainen hakemisto sekä noin 700 käsitekaaviota. Esimerkiksi tulkkaukseen valmistauduttaessa on kaavioiden avulla helppo saada nopeasti kokonaiskuva asiasta. Kaavioita voidaan käyttää myös metsäalan opeutuksessa. Kaaviot on laadittu erikseen suomalaisista ja venäläisistä käsitejärjestelmistä; venäläiset kaaviot eivät siis ole suomalaisten kaavioiden käännöksiä. Uutta on se, että myös vastinekieliset kaaviot on esitetty. Kaavioissa ei ole kaikkia sanaston termejä. Toisaalta niissä on myös sellaisia termejä, joita ei ole sanastossa, mutta jotka ovat tärkeitä kaavion ymmärrettävyydelle. Tällaiset termit on kursivoitu (ks. kaaviot 1 ja 2).

Edellä mainitut sanakirjan ominaisuudet perustuvat siis ennen kaikkea kääntäjien tarpeisiin. Yksi sanakirjan innovatiivinen piirre johtuu kuitenkin lähinnä toisesta kohderyhmästä, metsä- ja ympäristöalan asiantuntijoista: kirjassa on lähdeviitteet. Olemme ilmoittaneet lähteen niin määritelmille, selitteille, suomalaisille termeille kuin venäläisille vastineillekin. Lähdemerkinnöistä näkyy lisäksi, onko teksti suora sitaatti vai onko sitä muokattu. Näin olemme antaneet lukijalle mahdollisuuden arvioida tietojen luotettavuutta ja tarvittaessa etsiä lisätietoja. Olemme samalla siirtäneet vastuuta asiantuntijoiden oikeellisuudesta asiantuntijoille.

### Pohjana käsiteanalyysi

Suomalais-venäläinen metsäsanakirja perustuu käsiteanalyysiin. Analyysissa on tarvittu sekä terminologista osaamista että tietoa kyseisestä erikoisalasta. Työmenetelmässä on uutta se, että emme ole käyttäneet asiantuntijalautakuntaa, vaan kunkin aihealueen on yleensä tarkastanut vain yksi suomalainen ja yksi venäläinen asiantuntija. Suomalaisia asiantuntijoita on ollut 18 ja venäläisiä 20.

Käsittelyn helpottamiseksi materiaali on jaettu 30 aihealueeseen, esimerkiksi bioenergian tuotanto, kasvu-

### Kirjoittajasta:

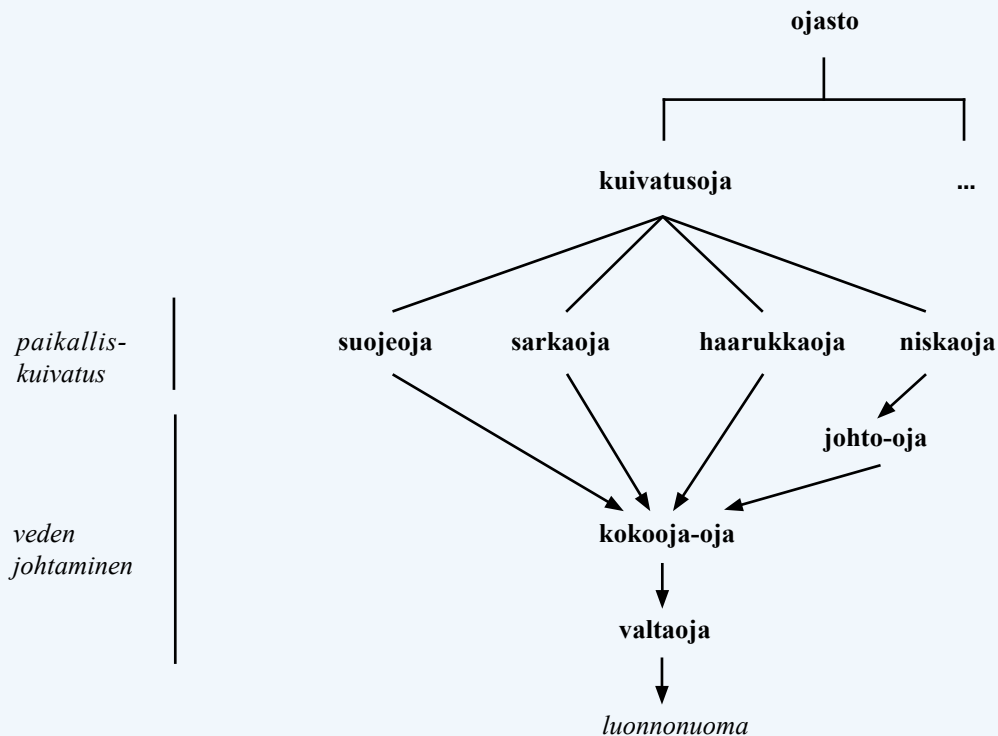
Inkeri Vehmas-Lehto toimii Helsingin yliopiston käännöstieteen laitoksella venäjän kääntämisen ja tulkkauksen professorina.

paikka- ja metsätyypit, metsien monikäyttö, metsikön rakenne ja kehitys jne. Materiaali on työstetty aihealueittain. Jokaisessa tietueessa myös mainitaan, mihin aihealueeseen tai aihealueisiin (korkeintaan kolmeen) haku-yksikkö kuuluu. Esimerkiksi *harmaaleppä* kuuluu aihealueisiin [Puut ja pensaat] ja [Nimikko- ja opaskasvit].

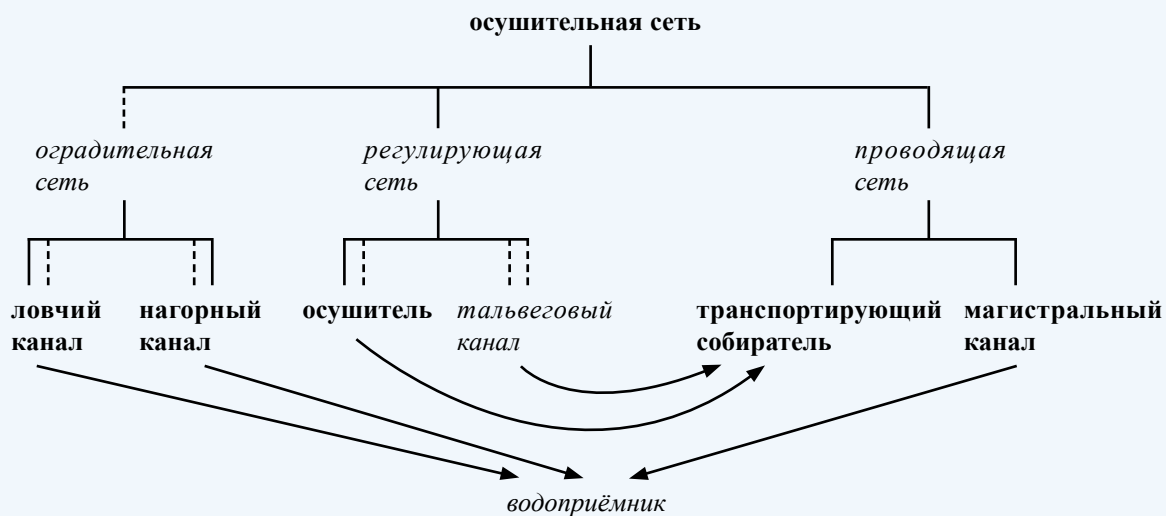
Terminologit ovat ensin luoneet käsiteanalyysille perustan poimimalla teksteistä suomalaiset termit sekä käsitteiden määritelmät ja muun käsitetiedon ja laatimalla sitten alustavat käsitekaaviot. Analyysi on jatkunut toimittajan ja kunkin aihealueen asiantuntijan välisenä sähköpostikeskusteluna (liitetiedostojen vaihtona), jossa tekstiin on lisätty kysymyksiä ja kommentteja. Sama aihealue on saattanut olla käsiteltävänä parikymmentäkin kertaa. Määritelmien toimittaminen on ollut tarpeen, sillä alkuperäiset määritelmät eivät useinkaan ole loogisissa suhteissa toisiinsa, ja osa niistä on kontekstimääritelmiä. Niissä on myös määritelmävirheitä ja epäoleellisia aineksia. Määritelmien toimittamisessa on lähdetty siitä periaatteesta, että määritelmän tehtävänä on rajata käsite, ei kuvata sen kaikkia käsitepiirteitä. Raakamääritelmistä on muokattu terminologiaa määritelmiä (enimmäkseen sisältö-määritelmiä), jotka mahdollisuuksien mukaan vastaavat käsitekaavioita, niin että myös määritelmät muodostavat keskenään järjestelmän. Tärkein keino määritelmien synkronoinnissa on ollut huolehtiminen siitä, että lähin yläkäsite on mainittu.

Kaikkea ei ole voinut määritellä. Erisnimille, kuten lakien, sopimusten ja järjestöjen nimille, voi antaa vain kuvauksen, ja eliölajien nimityksiin liittyy yleensä pelkkä tieteellinen nimi. Myös suo- ja metsätyypit osoittautuivat mahdottomiksi määritellä erottavasti. Siksi niiden määritelmässä on vain yläkäsite ja viittaus selitteeseen.

Myös venäläiset käsitteet on analysoitu, ja niiden suhteista on laadittu kaaviot. Tietueissa on kuitenkin vain suomalaisen käsitteen määritelmä, sillä määritelmien vertaaminen veisi lukijalta runsaasti aikaa eivätkä käsite-erot silti välttämättä hahmottuisi. Venäläisten käsitteiden analyysin tulokset ilmenevät käsitekaavioissa, vastineiden valinnassa sekä käsite-eroja koskevissa ≈-merkinnöissä ja selitteissä.



Kaavio 1. Ojatyypit niiden funktion mukaan



Kaavio 2. Устройсто осушительной сети


## Sanaston rakenne

Terminologisissa sanakirjoissa hakuyksiköt esitetään usein loogisessa järjestyksessä. Kääntäjälle tarkoitettua sanakirjassa tällainen järjestys ei kuitenkaan olisi perusteltu, sillä kääntäjä etsii tietoa termien, ei niinkään käsitteiden perusteella. Valitsimme siis aakkosjärjestyksen.


Synonyymit on esitetty päätermin tietueessa, mutta myös viittaustietueessa. Viittaustietue sisältää pelkän viittauksen päätermiin:


### Esimerkki 2


**kuiva oksa** → **kuollut oksa**

**kuollut oksa**  SESMS [Puutavaralajit ja laatuvaatimukset]

**kuiva oksa**  SESMS

oksa, jolla ei ole solukkotason yhteyttä ympäröivään puuaineseen  Kärkkäinen


**сухой сучок** (23.33; 23.51)  СИ, 7

**несрощенный сучок**  СИ, 7

Jos termi selvästi vastaa useampaa kuin yhtä käsitettä, olemme sijoittaneet käsitteet eri tietueisiin:


### Esimerkki 3

**metsätuho I** [Metsätuhot]

metsän kuolema tai vaurioituminen siinä määrin, että metsän tuottavuus vähenee  Annila

[...]

**metsätuho II** [Metsätuhot]

metsän tuottavuutta alentava puuston vika tai vaurio  SESMS

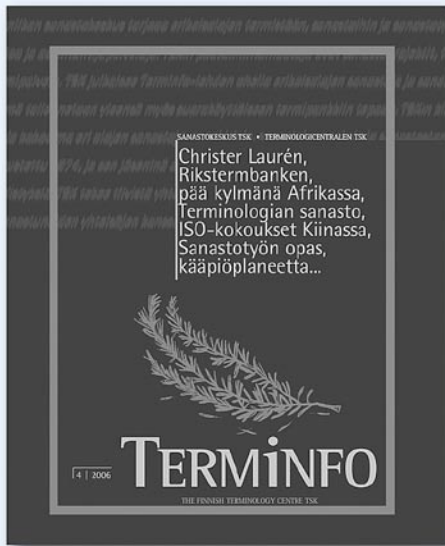
[...]

13

## Lopuksi

Olemme pyrkineet asiantietojen täsmällisyyteen ja esitystavan tiiviyyteen, loogisuuteen ja selkeyteen. Näin suuren materiaalin hallinta on kuitenkin ollut perin vaikeaa – etenkin kun suomalainen metsätieteellinen termistö ja käsitteistö on eräiden asiantuntijamielipiteiden mukaan syntynyt paremmin "itseksensä" kuin järjestelmällisen kehittämisen tuloksena. Niinpä sanakirjasta on kaikesta toimitustyöstä huolimatta helppo löytää epäloogisuuksia. Määritelmien ja selitteiden selkeydessä lienemme sen sijaan onnistuneet hyvin.

# Teetkö työtä ammattikielen parissa?



Terminfo-lehden neljä numeroa vuodessa kestitilauksena 37 € (laskutusväli 12 kuukautta), määräaikaistilauksena 41 € (kesto 12 kuukautta).

Terminfo julkaisee artikkeleita, joissa käsitellään erikoiskieliä ja niissä käytettävää termistöä. Terminfon avulla saat tietoa tekniikan ja muiden erikoisalojen sanastohankkeista, opinnäytetöistä ja tutkimusprojekteista.

Minisanastojen lisäksi Terminfossa annetaan suosituksia ajankohtaisten tai muuten ongelmallisten termien käytöstä.

Terminfon julkaisija on Sanastokeskus TSK. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

### Tilaa Terminfo-lehti

- soita numeroon (09) 5421 0100
- lähetä sähköpostia osoitteeseen [tilaajapalvelu@stellatum.fi](mailto:tilaajapalvelu@stellatum.fi)
- käy Internet-sivuillamme [www.stellatum.fi](http://www.stellatum.fi)

→Tilaajapalvelu → Tilaukset → Valitse tuote riippuvalikosta

# Internet-puheluja käsittelevä sanastohanke käynnistynyt

Susanna Äijälä

14

Yhä useampi suomalainen käyttää Internetiä ja erilaisia verkkopalveluja. Nyt myös Internet-puhelut eli puhelut, jotka siirtyvät puhelinverkon sijasta Internetissä, ovat yleistyneet. Internet-puhelut ovat tulleet yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden lisäksi myös yksityisten kuluttajien saataville. Kehitystä nopeuttaa laajakaistan yleistymisen sekä kodeissa että työpaikoilla. Internet-puhelujen käyttöön houkuttelevat erityisesti kustannussäästöt. Onkin ennustettu, että tulevaisuudessa ilmaiset verkkopuhelut syrjäyttävät perinteiset maksulliset puhelut kokonaan.

Internet-puhelut ovat silti monelle uusi aihealue, eivätkä kaikki Internet-puheluihin liittyvät termit ole vakiintuneita. Sanastokeskus TSK onkin aloittanut sanastohankeen, jonka tavoitteena on laatia keskeisimmät Internet-puheluihin liittyvät käsitteet kattava sanasto. Internet-puhelusanasto antaa suosituksia suomenkielistä termeistä ja selvittää määritelmien ja esimerkkien avulla, missä merkityksessä termejä voidaan käyttää. Sanaston laajuus on noin 50–70 käsitettä ja sen pääkieli on suomi. Lisäksi termien vastineet kootaan ruotsiksi ja englanniksi.

Internet-puhelusanaston ensisijainen kohderyhmä on kuluttajat. Sanaston tehtävänä on tukea kuluttajien itsenäistä tiedonhankintaa sekä helpottaa asiantuntijoiden ja peruskäyttäjien välistä viestintää. Sanaston avulla kuluttajan on helpompi ymmärtää, mitä Internet-puhelupalvelut sisältävät, mitä laitteita niiden käyttöön tarvitaan ja miten palveluja käytetään. Sanasto auttaa myös tiedotusvälineitä ja asiantuntijoita välttämään väärinymmärryksiä viestinnässä. Maallikoille suunnatussa viestinnässä on tärkeää käyttää selkeitä suomen- ja ruotsinkielisiä termejä.

Sanasto sisältää Internet-puheluihin eli VoIP- tai IP-puheluihin liittyvien käsitteiden lisäksi myös tietoverkkoihin, laajakaistayhteyksiin ja Internet-puhelujen soittamisessa tarvittaviin laitteisiin liittyviä käsitteitä. Tarkoituksena on kattaa ne käsitteet, joihin kuluttaja törmää alkaessaan käyttää Internet-puhelupalveluja. Internet-puhelujen toteutukseen liittyvät teknisiä yksityiskohtia kuvaavat käsitteet on rajattu tämän sanaston ulkopuolelle.

Internet-puhelusanastohanke on jo hyvässä vauhdissa. Hankkeen työryhmälle on pidetty sanastotyön pereh-

dytystilaisuus, aineisto ja termiehdokkaat on kerätty ja sanaston aihepiiri on saatu alustavasti rajattua yhteistyössä työryhmän asiantuntijoiden kanssa. Sanastoon tulevien käsitteiden määrittely ja käsitejärjestelmien laatiminen on käynnissä.

Hankkeen rahoittavat liikenne- ja viestintäministeriö, Viestintävirasto, Kuluttajavirasto, TeliaSonera Finland Oyj ja Finnet-liitto ry. Internet-puhelusanasto julkaistaan ainakin sähköisessä muodossa Sanastokeskuksen WWW-sivustolla kesällä 2007. Lisäksi sanasto tallennetaan Sanastokeskuksen julkiseen TEPA-termipankkiin.

## LUKUfiilis luo lukufiilistä!



Lukukeskuksen julkaiseman Suomen ainoan nuorten kirjallisuuslehden LUKUfiilisen keskeistä sisältöä ovat kirjailijahaastattelut ja kirjailijoiden kolumnit. LUKUfiilis arvostelee vuoden jokaisessa neljässä lehdessä noin 20 kirjaa. Kriitikot ovat lukio- ja yläasteikäisiä nuoria ja ammattikriitikoita.

Lehteä tehdään kiinteässä yhteistyössä nuorten kanssa. LUKUfiilis tarjoaa nuorille kirjoittajille mahdollisuuden kokeilla siipiään ja saada tekstejään julkaistavaksi. Päätoimittaja on kirjailija Tuija Lehtinen.

### Tilaa LUKUfiilis-lehti

- soita numeroon (09) 5421 0100
  - lähetä sähköpostia osoitteeseen [tilaajapalvelu@stellatum.fi](mailto:tilaajapalvelu@stellatum.fi)
  - käy Internet-sivuillamme [www.stellatum.fi](http://www.stellatum.fi)
- >Tilaajapalvelu -> Tilaukset -> Valitse tuote riippuvallikosta

LUKUfiilis-lehden neljä numeroa vuodessa kestotilauksena 29 € (laskutusväli 12 kuukautta), määrällä tilauksena 32 € (kesto 12 kuukautta).

## Tekniikan siunauksia

Samoihin aikoihin kun mietin tämän kirjoituksen aihetta, tapasin sattumoisin esimieheni parikymmenen vuoden takaa. Silloin tein opiskelun ohessa töitä tietotekniikan laboratorion sihteerinä. Tehtäviini kuului muun muassa erään lisensiaatintyön purkaminen sanelukooneelta tietokoneen tekstitiedostoksi. Nykyään lisensiaatintyön tekijät taitavat kirjoittaa tekstinsä itse omilla tietokoneillaan. Mieleen palasi myös muutaman vuoden rupeama viisitoista vuotta sitten, jolloin tein käännöstöitä kotona. Käännettävät tekstit tulivat aina paperilla ja kun palkkion perustana oli alkutekstin sanamäärä, sehän oli papereista laskettava. Kehitin itselleni bonusjärjestelmän, jonka mukaan käännöstyön valmistuminen oikeutti mukavaan kahvi ja pulla -hetkeen sanoja laskien. Se lievitti hieman tunnetta turhanpäiväisestä työstä, mutta tapiolalaiset varmasti kummastelivat kahvilapöydässä ison paperikasan kanssa istuvaa, numeroita mutisevaa naista. Tänä päivänä lähtötekstit tulevat kai poikkeuksetta sähköisinä ja tietokone laskee sanat ilman pullapalkkaa.

Tietokone ja tekstinkäsittelyohjelma olivat sentään olemassa jo silloin, joten tekstin kirjoittaminen, korjailu ja tarkistus sujuivat kätevästi. Uudempien ohjelmien monet työtä helpottavat ominaisuudet toki puuttuivat enkä esimerkiksi käännösmuisteista ollut kuullutkaan. Yksi suurimmista eroista nykypäivän työtapoihin johtui kuitenkin siitä, että Internet ei ollut vielä käytettävissä. Erityisesti patenttikäännöksiä tehdessä vastaan tuli usein erikoistermejä, joita omat tai kirjaston sana- tai tietokirjat eivät tunteneet. Jonkin eteläamerikkalaisen käärmeen nimen vuoksi soittelin sekä Korkeasaareen, Eläinmuseoon että herpetologisen yhdistyksen silloiselle puheenjohtajallekin. Yleensä kyselijään suhtauduttiin ystävällisesti, mutta ihmisten kiinnisaaminen oli vaivalloista ja aikaa vievää.

Nykyisessä työssäni joudun usein etsimään sanoja ja termejä, mutta tänä päivänä tieto löytyy usein verkosta, harvemmin kirjoista. Verkossa on ilmaiseksikin käytettävissä olevia yleisanakirjoja paljon, Sanastokeskuksen sanastoista iso osa on verkossa ja lisäksi on loputon määrä muita sivustoja, joista termien merkitysselityksiä ja käännöksiä löytää. Lähdekritiikki on tietenkin muistettava ja huomattava, että Google-osumien määrä ei välttämättä ole todiste mistään. Monien harraste- ja asiantuntijayhteisöjen sivustot ovat kuitenkin korkeata-



Marja Hamilo

Marja Hamilo työskentelee asiantuntijana Teknologiateollisuus ry:ssä. Hän on Sanastokeskus TSK:n hallituksen jäsen.

soisia ja esimerkiksi yhteisöllisesti rakentuva Wikipedia on yllättävän luotettava.

**K**otona työtä tekevän kääntäjän työ on kovin yksinäistä ja moni kaipaa työyhteisöä. Tässäkin suhteessa uusi tekniikka on muuttanut työtapoja. Kääntäjilläkkin on omia postituslistoja, joilla tuntuu vallitsevan todellinen YYA-henki. Seuraan itse Translat-listalla käytävää keskustelua ja on hienoa havaita, kuinka monet näkevät vaivaa auttaakseen muita, usein itselleen tuiki tuntemattomia listalaisia. On myös uskomatonta, miten monen erikoisalueen asiantuntijoita listalaisjoukosta löytyy. Mahdollisuus neuvojen kysymiseen kollegoilta tehostaa työtä, mutta lista tuntuu osittain täyttävän myös tärkeää työyhteisön tehtävää. Ulkomailla asuvat suomalaiset pitävät postituslistoja henkireikänään omaan kulttuuriinsa. Toisaalta he ovat erittäin arvokkaita Suomessa asuville kääntäjille, koska he ovat sisällä oman asuinmaansa tämänhetkisessä kulttuurissa ja kielessä.

**K**ukapa ei olisi joskus halunnut käydä lekalla oikuttelevan tietokoneensa kimppuun, mutta en silti usko että moni olisi valmis luopumaan moderneista työvälineistään ja työtavoistaan. Aina taaksepäin katsoessa tuntuu, että kehitys on ollut todella nopeata. Tuskin se myöskään tähän pysähtyy: uusia yhteisöllisiä toimintatapoja tai semanttisen verkon mahdollistamia työkaluja on varmasti tulossa. Vaikka konekäännökset voivat soveltua joihinkin tekstityyppeihin tai ihmiskääntäjä voi käyttää koneen työtä apunaan, en kuitenkaan usko, että kone koskaan kääntämisessä korvaa ihmistä. Se tärkein kääntäjän työkalu löytyy kuitenkin omasta päästä.

# Kielenhuollon ja terminologian konferenssi Tallinnassa

Sirpa Suhonen

16

Kielenhuollon ja terminologian konferenssi järjestettiin Tallinnassa 9.–10.11.2006. Konferenssiin osallistui kielenhuoltajia ja terminologeja muun muassa Virossa, Liettuasta, Ruotsista ja Suomesta. Myös Sanastokeskus TSK sai esitellä toimintaansa muille Itämeren maille.

Koska Virossa on juuri valmistunut uusi iso viron kielenhuoltosanakirja *Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006*, se oli esillä monissa esitelmissä. Sanakirjan päätoimittaja *Tiiu Erelt* puhui sanakirjan tekijöiden velvollisuuksista. Tekijöiden on muun muassa seurattava kielen muutoksia tarkasti esimerkiksi sanomalehdistä. Heidän on myös arvioitava muutoksia: mitkä niistä ovat hyviä ja mitkä huonoja. Ereltin mielestä kielessä on oltava joitain sääntöjä eikä kaikkia muutoksia tule hyväksyä. Kielenhuoltosanakirja antaa suosituksia vironkielistä sanoista ja niiden käytöstä.

Myös *Tiina Leemetsin* esitelmä käsitteli viron kielenhuoltosanakirjaa. Hän kertoi sanakirjan tyylimerkinnöistä, joita ovat esimerkiksi *vanhentunut*, *harvinainen*, *arkikielinen* ja *slangi*. Tyylimerkinnätkin muuttuvat ajan kuluessa sanojen merkitysten muuttumisen myötä, joten myös ne tarkistettiin. Ne, jotka olivat jo käyneet hyvin harvinaisiksi, jätettiin pois. Monet sanat, jotka oli aikaisemmin merkitty arkikieliseksi, olivat jo muuttuneet neutraaleiksi, joten arkikielinen-merkintä poistettiin tällaisissa tapauksissa. Toisaalta jokin aikaisemmin neutraali sana oli saattanut muuttua vanhentuneeksi, koska sanaa ei enää käytetä. Oma erikoispiirteensä viron kielenhuoltosanakirjassa on tyylimerkintä *NÕUK (nõukogulik)*, joka viittaa neuvostoajan sanoihin.

*Argo Mund* kertoi esityksessään, että uudessa viron kielenhuoltosanakirjassa on noin 5000 uutta sanaa, joista osa esiintyy itsenäisinä hakusanoina, osa muiden hakusanojen alla. Uusia sanoja on tullut muun muassa Euroopan unioniin ja euro-valuuttaan, talouteen, lääketieteeseen (*tsõliaakia*, suom. *keliakia*), ruokaan (*mahedik*, engl. *smoothie*), vapaa-aikaan ja harrastuksiin (*äär-mussport*, engl. *extreme sport*) liittyen. Osa uusista sanoista on lainasanoja. Useimmiten lainat ovat englannista mutta jotain on lainattu myös suomesta. Lainoja on sitten muokattu viron kieleen sopiviksi kuten *vrapp* (engl. *wrap*) ja *e-kaubandus* (*verkkokauppa*).

*Peep Nemvalts* kertoi kielenhuollosta Viron korkeakouluissa. Virossa tilanne on hyvin samantapainen kuin

Suomessa, sillä englannin vaikutus on sielläkin suuri ja englantia käytetään paljon eri tieteenaloilla. Nemvaltsin mielestä tästä ei sinänsä ole haittaa, jos englanti ei tukahduta omaa kieltä vaan toimii sen rinnalla. Mutta Virossakin tilanne on se, että opettajien on usein käytettävä opetuksessaan englanninkielisiä termejä, koska vironkielisiä ei ole olemassa. Jos jokainen miettii omalla tahollaan vironkielisiä termejä, lopputulos harvoin on sama, joten yliopiston sisällä ja yliopistojen välillä pitäisi olla koordinointia. Jotta kaikki korkeakouluista valmistuvat osaisivat puhua ja kirjoittaa omasta erikoisalastaan sujuvasti omalla kielellään, yleiskielen rinnalla olisi opettava myös erikoiskieliä. Nemvalts painotti, että opettajia olisi tuettava ja heille olisi annettava viron kielen neuvontaa, jotta he voisivat välittää tietonsa edelleen omille opiskelijoilleen.

*Margus Kolga* esitteli Viron sotilastermistöhanketta, joka perustuu *AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions* -sanastoon. Viron ongelmana on ollut, ettei vironkielinen sotilastermistö oikeastaan kehittynyt toisen maailmansodan jälkeen. Aiemmin virolainen sotilastermistö tuli venäjän kielestä, mutta 1990-luvulta lähtien englanti on korvannut venäjän lähtökielenä. AAP-6 termit ja määritelmät käännettiin viroksi Kanadassa, mutta tulos ei ollut hyvä. Nyt AAP-6:n vironkielistä termistöä muokkaa terminologiakomitea, jossa on edustajia Viron puolustusministeriöstä, armeijasta ja Viron kielen instituutista. Ryhmä käy läpi AAP-6:n vironkieliset termit ja määritelmät ja korjaa ne tarvittaessa. AAP-6:n tarkistettu aineisto on tallennettu julkiseen MILITERM-termipankkiin (<http://termin.eki.ee/militerm/>). Kielinä ovat englanti, ranska ja viro.

*Albina Auksoriūtė* kertoi sanastotyöstä Liettuassa. Liettuan kolme tärkeintä sanastotyötä tekevää organisaatiota ovat Liettuan kielen instituutin terminologiakeskus, Liettuan kielen valtion komissio ja Liettuan standardisoimisjärjestö. Terminologiakeskus muun muassa tutkii liettualaisen termistön historiaa, laatii ohjeita liettualaiselle terminologialle, tekee sanastotyötä eri aloilla ja kouluttaa ja neuvoo asiantuntijoita ja erikoisalojen sanakirjojen laatijoita. Komissio puolestaan päättää kielipolitiikasta, liettuan kielen normeista ja huolehtii kielilain toimeenpanosta. Komissio on perustanut myös termipankin (<http://terminai.vlkk.lt:10001/pls/tb/tb.search>), jonka tarkoitus on varmistaa oikeiden liettuankielisten termien yhtenäinen käyttö varsinkin lakiteksteissä. Myös kaikki standardisoimisjärjestön laatimat liettuankieliset sanastostandardit lähetetään komissiolle hyväksyttäväksi. Standardisoimisjärjestöllä on rekisteröityneille käyttäjille tarkoitettu termipankki LST-TERM, joka sisältää



liettualaisissa standardeissa esiintyviä termejä ja määritelmiä myös englanniksi, ranskaksi ja saksaksi.

Terminologisentrum TNC:n toimintaa ja yhteistyötä muiden Ruotsin kielenhuoltajien kanssa esittelivät *Anna-Lena Bucher* ja *Åsa Holmér*. Bucher kertoi, että Ruotsissa uusia vaatimuksia sanastotyölle ovat laadun- ja sisällönhallinta, suurien tietomäärien automaattinen käsittely ja sähköisen aineiston uudelleenkäyttö. Holmér esitteli kaksi ruotsalaista kielen parissa työskentelevää ryhmää ja niiden toimintaa. Sekä Språkvårdsgruppen että Svenska datatermgruppen antavat suosituksia ruotsinkielisistä termeistä.

*Inkaliisa Vihonen* Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta kertoi Euroopan Unionin vaikutuksesta suomen kieleen. EU-kielellä on Suomessa ja monissa muissakin EU-maissa huono maine: lauseet ovat pitkiä ja vieraita sanoja ja lyhenteitä on paljon. Kaikki tämä tekee EU-teksteistä vaikeita ymmärtää. Yksi syy vaikeuteen on se, että EU-tekstit ovat monesti lakikieltä, jota käytetään muissakin kuin varsinaisissa lakiteksteissä. EU on myös tuonut mukanaan monia uusia termejä ja omaa slangiaan. Oman haasteensa asettaa se, että EU:ssa on 25 maata, joissa jokaisessa on erilainen tapa viestiä. Vihosen mielestä EU:ssa tulisi panostaa entistä enemmän lähtöteksteihin eikä vain käännöksiin. Jo lähtötekstiä laatiessa tulisi miettiä sitä, miten hyvin teksti on käännettävissä muille kielille.

Hallinnon lehdistötiedotteiden kielestä piti esitelmän *Salli Kankaanpää* Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta. Kankaanpää tutki väitöskirjaansa varten Helsingin kaupungin rakennusviraston lehdistötiedotteita vuosilta 1979–80 ja 1998–99. Tiedotteet ovat muuttuneet kirjmaisista uutismaisiksi, ja niiden kieli on tullut markkinovammaksi. Uusien tiedotteiden tyyli on suostuttelevaa pikemmin kuin käskevää, ja ne sisältävät arkikielisiä ilmauksia sekä runollisia piirteitä, kuten alkusointua, metaforia ja sanaleikkejä.

Konferenssissa Sanastokeskus TSK:n toimintaa esitelti *Lena Jolkkonen*. *Sirpa Suhonen* kertoi konkreettisen esimerkin yhdestä TSK:n sanastoprojektista eli juuri valmistuneesta *Digi-tv-sanastosta*.

Kaiken kaikkiaan konferenssi oli oivallinen tilaisuus saada kokonaiskuva monien Itämeren maiden kielenhuollon, sekä yleiskielen että erikoiskielten huollon, nykytilanteesta.

## Terminologia-alan kuuluisia EAFT:n konferenssista

*Mari Suhonen*

Marraskuun puolivälissä 2006 EAFT:n (European Association for Terminology) järjestämään terminologia-alan konferenssiin Brysseliin kokoontui eri puolilta maailmaa reilut sata terminologia ja muuta terminologiasta kiinnostunutta henkilöä tutkijoista kääntäjiin. EAFT:n hallitus oli valinnut tapahtumaan neljä teemaa: terminologiset menetelmät ja suunnittelu, pienten kielten isot ongelmat, terminologin muotokuva sekä erilaista yhteistyötä erilaisiin tarpeisiin. Koko konferenssin punaisena lankana oli yhteistyö.

### Terminologiset menetelmät ja suunnittelu

Terminologisen prosessin käyttöönotto organisaatiossa on aina haastava prosessi. TermNetin edustaja *Gabrielle Sauberer* kertoi muutoksenhallinnan menetelmien soveltamisesta terminologisen prosessin käyttöönotossa. Muutoksenhallinnassa pitää ottaa huomioon sekä tekninen näkemys (kuten prosessit, raha ja tilastot) että psykologinen näkemys (kuten ihmisten motivointi).

Terminologisen prosessin aluksi täytyy vakuuttaa päättökentekijät ja analysoida kaikkien osapuolten tarpeet. Prosessin käynnistäjän täytyy muistaa puhua asiakkaiden kieltä. Terminologinen prosessi kannattaa toteuttaa projektina, jossa noudatetaan yleisiä projektinhallintakeinoja. Projektin johtamisessa kannattaa siis pyrkiä tuloksetta, kokonaisnäkömyksen muodostamiseen, keskittymiseen vain muutamiin asioihin, omien vahvuuksien hyödyntämiseen, luottamuksen luomiseen ja positiiviseen ajatteluun.

### Pienten kielten isot ongelmat

Vähemmistökielet jäävät usein samassa maassa puhuttavan valtakielen varjoon, koska yhteiskunnan keskeisillä erikoisaloilla ja valtamediassa viestintä saattaa tapahtua vain valtakielellä. Tämä johtaa pienen kielen käyttöalan kaventumiseen eli omakielisen termistön puuttumiseen yhdellä tai useammalla erikoisalalla. Useissa konferenssin esitelmissä kävi ilmi, että Euroopan unionin jäsenyys lisää tarvetta omakielisen termistön kehittämiseen, kuten seuraava Maltan esimerkki osoittaa.

Maltalla maan EU-jäsenyys on johtanut epätoivoiseen kääntäjien etsimiseen. Maltan virallisia kieliä ovat malta ja englanti, ja myös maltasta tuli EU:n virallinen

kieli. Maltan kieli on aikaisemmin jäänyt kehittymättä useilla yhteiskunnan keskeisillä aloilla. Maltan laadukkaimmat sanomalehdet ovat englanninkielisiä, ja englannin käyttöä esimerkiksi pankki- ja rahoitusalailla on pidetty käytännössä helpoimpana ratkaisuna. EU:n myötä tietyt EU:n dokumentit pitää kääntää maltaksi, joten uusien termien tarve on valtava. Työn määrästä huolimatta kääntäjä *Mark Vella* puolusti maltankielisten termien luomista 400 000 maltalaisen tarpeisiin: kun omakielistä sanastoa on olemassa, jokainen maltan puhuja voi käytännössäkin toimia äidinkiellään yhteiskunnan eri osa-alueilla.

Termcelt-organisaation edustaja ja Walesissa puhuttavan kymrin kielen termistön parissa työskentelevä *De-lyth Prys* pohti vähemmistökielen ongelmia terminologisesta näkökulmasta. Hänen mielestään vähemmistökielen kannalta on tärkeää tehdä yksikielisten sanakirjojen sijaan sanakirjoja, joissa määritellään käsitteet ja annetaan niistä käytettävät termit valtakielellä ja vähemmistökielellä. Vähemmistökielissä tarvitaan valtakieleltä enemmän uudissanonien luomista ja tietoista termitiedon levittämistä. Vähemmistökielillä ei esimerkiksi ole valtakielen tapaan tehokkaita omakielisiä kielen vakiinnuttamisen kanavia, kuten päivälehteä tai teknisiä tekstejä. Pysin mielestä vähemmistökielen parissa työskentelevän terminologin pitäisikin perehtyä terminologin perustaitojen lisäksi erityisesti sosioterminologiaan, uudissanonien luomiseen ja terminologisen tiedon levittämiseen.

### Terminologin muotokuva

Terminologinen työ on hyvin monimuotoista. Terminologien toimenkuva vaihtelee kääntäjän avuksi tehtävästä termien poiminnasta sanastoprojektien vetämiseen. Terminologista työtä tehdään paljon enemmän kuin kukaan tietääkään – usein työntekijät eivät itse osaa luonnehtia työtään terminologiseksi eivätkä heidän esimiehensä yleensä tunnista työn luonnetta. Kanadalaisen kääntäjien, tulkkien ja terminologien järjestön L'OTTIAQin edustaja *Monique Cormier* tosin totesi, että terminologin ammattia ollaan ainakin Kanadassa tunnistamassa entistä paremmin.

Konferenssissa kävi selvästi ilmi, että käsitys terminologin toimenkuvasta ja terminologille sopivasta toimenkuvasta vaihtelee maittain. Pohjoismaissa on vallalla käsitys, että terminologiksi sopivat monien alojen osaajat lingvisteistä insinööreihin. Täällä terminologin työ erotetaan usein leksikografian työstä: leksikografian työ tapahtuu pääasiassa kielen tasolla, kun taas terminologi toimii käsitteen tasolla ja selvittää käsitteiden merkityksiä ja niiden välisiä suhteita termisuositusten anta-

misen lisäksi. Joissain Keski-Euroopan maissa sen sijaan terminologeja pidetään eräänlaisina kääntäjinä, jotka ovat erikoistuneet termien käytön standardisointiin ja harmonisointiin. Kysymys luonnontieteilijöiden hakeutumisesta ja sopivuudesta terminologin koulutukseen näyttikin lähinnä hämmentävän keskieurooppalaista terminologian opettajaa.

### Erilaista yhteistyötä erilaisiin tarpeisiin

Ruotsalaiset taitavat yhteistyön, mistä on hyvänä esimerkkinä Scanian terminologien *Lisa Wolff Fosterin* ja *Alma Hjerténin* verkosto. Tehokkaat naiset ovat mukana luomassa Ruotsiin käänös- ja terminologiaverkostoa Ruotsissa toimivista autoalan yrityksistä. Terminologithan työskentelevät usein yrityksissä melko yksin ja joutuvat jatkuvasti perustelemaan tarpeellisuuttaan yrityksen toiminnassa. Ruotsalaisten verkostoitumisen tavoitteena ei olekaan yksittäisten termiongelmiensa ratkaiseminen vaan samantapaisessa työtilanteessa olevien ihmisten epävirallisen yhteistyöverkoston luominen. Verkoston jäsenet voivat muun muassa keskustella yhdessä työmenetelmistä ja -välineistä sekä vaihtaa kokemuksia argumenteista, joilla he ovat perustelleet terminologisen työn tarvetta työpaikallaan. Ajatus kilpailevien yritysten työntekijöiden verkostoitumisesta saattaa kauhistuttaa yrityksen johtoa, mutta ruotsalaisten verkostossa salaisuuksien vuotaminen on tietoisesti päätetty välttää pitäytymällä yleisissä kysymyksissä yksittäisten termiongelmiensa käsitteilyn sijaan.

### EAF – vuosikymmen terminologian asialla

EAF juhli konferenssin päätteeksi 10-vuotista taivalta. Olemassaolonsa aikana yhdistys on vakiinnuttanut asemansa, ja siihen on liittynyt useita organisaatioita ja henkilöitä: tällä hetkellä jäsenenä on reilut 50 organisaatiota ja yli 40 yksityishenkilöä. EAF:n toiminnan tarpeellisuutta kuvaa sekin, että kokouksiin osallistuu ihmisiä eri mantereilta Etelä- ja Pohjois-Amerikkaa sekä Afrikkaa myöten. Puheenjohtajan paikasta luopunutta *Rute Costaa* kiitettiin erityisesti EAF:n luotauksesta vahvaksi ja yhteistyökykyiseksi organisaatioksi.

EAF:n konferenssi osoitti ainakin sen, että terminologien toiminnan tukeminen ja terminologisen työn tekeminen näkyväksi yrityksissä ja yhteiskunnassa edellyttää ihmisten verkostoitumista ja usein yksinään puurtavien terminologien välistä ajatustenvaihtoa. Seuraava konferenssi järjestetään mahdollisesti vuonna 2008. Jäämme kiinnostuneina odottamaan, mihin suuntaan EAF:n uusitutun hallitus toimintaa siihen mennessä vie.

*Termiharava-palstalla  
käsitellään ajankohtaisia  
tai ongelmallisiksi  
osoittautuneita termejä.  
Lukijat voivat lähettää  
lehden toimitukselle  
ehdotuksia sopivista  
aiheista.*



– *burning platform*

*Burning platform* on englanninkielinen termi, jota käytetään lähinnä organisaation johtamisessa ja etenkin organisaation muutostilanteissa.

Termin kerrotaan olevan peräisin Piper Alpha -öljynporauslautan tulipalosta, jolloin työntekijöillä oli vaihtoehtona joko varma palokuolema tai hyppääminen lautalta yli 30 metrin korkeudesta jäätävään mereen, mikä saattaa myös johtaa kuolemaan.

Burning platform -termillä tarkoitetaan organisaatiossa todettua pakottavaa muutostarvetta tai ongelmaa, johon on puututtava.

– *nollapäiväaukko*

*Nollapäiväaukko* tai *nollapäivän aukko* (engl. *zero-day vulnerability*) esiintyy tämän tästä uutisotsikoissa. Sillä tarkoitetaan tietoturva-aukkoa, joka on saatettu julkiseen tietoon, mutta jota ei ole tiedon julkaisemiseen mennessä paikattu.

Nollapäiväaukko syntyy, kun tietoturva-aukon löytäjä julkaisee tiedot ilmoittamatta aukosta ohjelman kehittäjille tai kun tietoturva-aukkoa ei paikata ilmoituksesta huolimatta.

*Tietoturva-aukko* (engl. *security hole*, *security flaw*, *security loophole*, ruots. *säkerhetshål*, *säkerhetslucka*) on Tietotekniikan termitalkoiden mukaan tietojärjestelmän tai sen osan tietoturvajärjestelyjen heikkous, joka vaarantaa tietoturvan.

– *verkkourkinta*

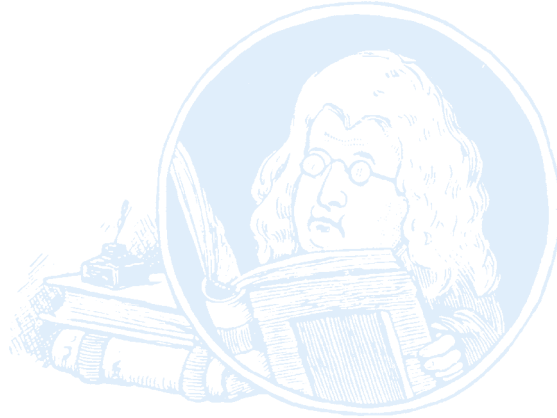
Myös *verkkourkinta* (engl. *phishing*, ruots. *nätfiske*) on viime aikoina ollut usein uutisissa. Termitalkoiden mukaan verkkourkinta tarkoittaa käyttäjän manipuloinnin muotoa, jossa pyritään sähköpostin tai WWW-sivun välityksellä saamaan luottamuksellista tietoa.

Verkkourkinta voi tapahtua esimerkiksi niin, että käyttäjää pyydetään pankin nimissä lähetetyssä sähköpostissa ilmoittamaan luottamuksellisia tilitietoja viestiin linkitettyllä WWW-sivulla. Tällaisia ulkoasultaan ja verkkotunnukseltaan oikeaa muistuttavia WWW-sivuja kutsutaan *huijaussivuiksi* (engl. *copycat site*, *spoofed website*, ruots. *bluffwebbplats*).

– *sivustoharhautus*

*Sivustoharhautus* (engl. *pharming*) on Termitalkoiden mukaan *verkkourkinnan* muoto, jossa WWW-sivuston käyttäjä ohjataan huijaussivustolle nimipalvelimessa olevia osoitetietoja manipuloimalla. Tällöin käyttäjän selain näyttää haetun WWW-osoitteen, vaikka selaimessa näkyvä sivusto todellisuudessa sijaitsee muualla.

Kun käyttäjä ohjataan huijaussivustolle manipuloimalla esimerkiksi sellaisen sivuston osoitetietoja, jonka käyttöön liittyy luottokorttitietojen antaminen, huijaussivuston ylläpitäjä voi käyttäjän huomaamatta kerätä käyttöönsä sivuston käyttäjän näppäilemiä tietoja.



- *Tingon tarkoitus ja muita merkillisiä sanoja maailmalta*

*Adam Jacot de Boinodin* laatima ja *Jyrki Liikan* suomeksi toimittama *Tingon tarkoitus ja muita merkillisiä sanoja maailmalta* esittelee kiehtovia sanoja ja sanontoja yli 280 maailman kielestä.

Sanat on jaoteltu aihepiireittäin tervehtimisestä syömiseen ja ihmiskehon ominaisuuksista tunteiden kuo-huihin, niin että eri puolilla maailmaa vallitsevista asen-teista ja näkemyksistä syntyy hilpeä mutta samalla var-sin valaiseva kuva. Sanat ja ilmaukset paljastavat armot-ta, mitä maailmassa nähdään ja mitä ei – toisin sanoen, mille asioille on annettu nimi tai millaisia asioita kuvaa-maan on vakiintunut jokin sanonta. Esimerkiksi Havaijilla on katsottu tarpeelliseksi ilmaisu *'alo'alo kiki*, jonka mer-kitys on 'väistellä sadetta nopeasti liikkumalla'.

Teoksen kirjoittaja Adam Jacot de Boinod on britti-toimittaja, joka innostui eri kielten sanakirjoista tehdes-sään taustatyötä BBC:n tietokilpailuohjelmaa varten. Teoksen suomeksi toimittanut Jyrki Liikka on tuttu muun muassa Alivalentioshteeristä.

Tingon tarkoitus ja muita merkillisiä sanoja maailmal-ta on myytävänä kirjakaupoissa noin 25 euron hintaan.

Adam Jacot de Boinod  
*Tingon tarkoitus ja muita merkillisiä sanoja maailmalta*  
Schildts, Helsinki 2006. 199 s.

ISBN 951-50-1621-5

- *Ympäristösanakirja EnDic*

Verkkosanakirjana ilmestynyt *Ympäristösanakirja EnDic* on päivitetty versio pari vuotta sitten painettuna julkais-tusta *EnDic 2004 Ympäristösanakirjasta*. EnDic kattaa laajasti ympäristön- ja luonnonsuojelun termit. Mukana ovat muun muassa meteorologia, hydrologia, ympäris-tötekniikka, vesihuolto, jätehuolto ja Euroopan unionin ympäristöasiat.

EnDicin termit ovat yhdeksällä kielellä: suomi, ruotsi, englanti, ranska, saksa, viro, latvia, liettua ja venäjä. Tä-män lisäksi eliöiden nimet ovat myös latinaksi. EnDic sisältää noin 6000 termitietuetta, joista noin kolman-neksessa on myös määritelmä suomeksi, englanniksi ja viroksi. Termien vastaavuus ei aina ole täydellinen muun muassa eri kielten erilaisen käsitteenmuodostuksen vuoksi.

Ympäristösanakirja EnDic on hyvä työväline esimer-kiksi tutkijoille, opiskelijoille, kääntäjille ja kansainväli-sissä tehtävissä työskenteleville.

Ympäristösanakirja EnDic on maksuttomassa käytössä osoitteessa <http://mot.kielikone.fi/mot/endic/netmot.exe>.

*Ympäristösanakirja EnDic*  
Suomen ympäristökeskus, Helsinki 2006.

# Terminfon hakemisto 2006

Koonnut: Anu Ylisalmi

Hakemisto Terminfon viime vuoden numeroihin koostuu seuraavista osista:

- minisanastot
- sanastoprojektit
- kirjallisuus
- muut aiheet
- kirjoittajat
- suomenkieliset termit (suositettavat ja hylättävät termit)

21

Hakemiston viitteissä ensimmäinen numero kertoo, missä Terminfon numerossa aihetta on vuonna 2006 käsitelty. Kaksoispisteen jälkeinen numero ilmaisee sivun. Terminfon sisällysluettelot sekä artikkelien englanninkieliset lyhennelmät vuodesta 1996 lähtien löytyvät Terminfon WWW-sivulta osoitteesta [www.tsk.fi/fi/ti](http://www.tsk.fi/fi/ti). Myös Terminfon termihakemistot vuosilta 1994–2006 löytyvät WWW-sivustolta.

- Minisanastot
  - Digi-tv-sanasto ilmestynyt (fi, sv, en) 3:12
  - Sijoitusrahastosanastoa (fi, sv) 1:15
  - Uusi pohjoismainen terminologian sanasto (fi, sv, en, fr) 4:14
- Sanastoprojektit
  - Työsuojelun käsitteet ajan tasalle 3:7
  - Digi-tv-sanasto ilmestynyt 3:12
  - Varautumisen ja väestösuojelun sanastohanke käynnistynyt 2:7
  - Työmarkkinasanasto – nuorallatanssia ja politiikkaa 1:9
  - Uusi pohjoismainen terminologian sanasto 4:14
- Kirjallisuus
  - Bisnes- ja it-sanasto suomi–englanti–suomi 2:20
  - Digi-tv-sanasto 3:12
  - Eka suomen kielen sanakirjani 4:22
  - Elektroenergeetikasönastik 2:22
  - Gastronominen sanasto suomi–englanti–suomi 1:20
  - Hauskaa kielenhuoltoa! 2:22
  - It's not my heiniä 2:20
  - Kardiologian sanasto 3:21
  - Kielenhuollon käsikirja 2:21
  - Kielitoimiston sanakirja 4:23
  - Kirkollista sanastoa neljällä kielellä 3:21
  - Lakikielen sanakirja englanti–suomi 1:20
  - Lakikielen sanakirja suomi–englanti 1:20
  - Medicinska förkortningar och akronymer 1:21
  - Nykylatinan sanakirja 2:21
  - Oikeeta suomee – suomen puhekielen sanakirja 3:21
  - Oikeuselämän lyhennesanakirja 1:7
  - Oudot sanat 2:22
  - Rakkauden sanakirja 1:20
  - Ruotsalais-suomalais-ruotsalainen urheilusanakirja 4:23
  - Sanastotyön opas 4:13
  - SFS 4175 Numeroiden ja merkkien kirjoittaminen 3:22
  - SFS-EN 657 Terminen ruiskutus. Terminologia, luokittelu 1:20
  - SFS-EN 1900 Elintarvikkeiden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tarvikkeet. Ei-metalliset ruokailuvälineet ja -astiat. Terminologia 3:22
  - SFS-IEC/TR 62154 Informaatio-rakenteiden, dokumentoinnin ja graafisten symbolien sanasto 3:22
  - Skolordlista 1:21
  - Skrivkänsla: handbok i redaktionellt språkarbete 1:21
  - Soome-eesti ärisõnastik – Suomeviro liike-elämän sanakirja 1:19
  - Svenska Akademiens ordlista över svenska språket 4:22
  - Toisin sanoen. Selkokielen teoriaa ja käytäntöä 3:22
  - Työmarkkinasanasto 1:9
  - Työsuojelusanasto 3:7
  - Uusi mediasanasto 2:21
  - Venäläis-suomalainen talouden ja kaupan sanakirja 4:23
- Muut aiheet
  - 100 vuotta sähköalan sanastotyötä 1:13
  - Ammattikielten kehittämisestä suomalaisessa viittomakielessä 3:16
  - Arvi Tavast puhuu laadun puolesta kaupallisuutta vastaan 2:4
  - Asiantuntijana työsuojelusanastoprojektissa 3:11

- Christer Laurén – suomalaisen kielikyllyn isä 4:4
- Christian Galinski – kansainvälinen sanastotyön puolestapuhuja 1:4
- Eugen Wüster – erityispalkinto myönnettiin Heidi Suonuutille 3:10
- Euron terminologiaa – näkökulmia nimitysten tutkimiseen 2:12
- Euroopan yhteisöjen asetukset kääntäjän haasteena 4:9
- i-Term – more than a termbase 2:14
- ISON terminologiakomitean kokoukset Kiinassa 4:12
- Julkisella termipankilla on yhteis-kunnallinen merkitys 4:3
- Oikeuselämän lyhenteet 1:7
- Pää kylmänä Afrikassa 4:11
- Rune Skogberg kunnioittaa äidinkieltään 3:4
- Sanastotyön satoa 3:3
- Sisällöntuotannon aika 1:3
- Snart samlas Sveriges termer i en nationell termbank! 4:6
- Talousala termityön tarpeessa? 2:8
- Terminologiaa tarjolla 2:3
- Terminologisen työn merkitys sosiaalialan kansallisessa kehittämishankkeessa 2:11
- Tervetuloa pohjoismaisen terminologiatiedon lähteille! 1:14
- Kirjoittajat
- Alho, Marjut 2:12
- Bucher, Anna-Lena 4:6
- Ervasti, Ernestiina 2:4
- Harjanne, Kerttuli 3:11
- Ilomäki, Tuomo 1:13
- Jolkkonen, Lena 1:3 | 2:3 | 3:3 | 4:3
- Kosunen, Riina 1:9
- Kuoppala, Tuula 3:12
- Kuusisto-Niemi, Sirpa 2:11
- Lehmuskoski, Antero 2:11
- Mattila, Heikki E. S. 1:7
- Miettola, Saara 3:4 | 3:10 | 4:4
- Nissilä, Niina 2:8
- Penttilä, Ari 4:11
- Rainò, Päivi 3:16
- Seppälä, Katri 4:12 | 4:14
- Suhonen, Mari 1:14 | 1:15 | 3:7
- Suhonen, Sirpa 2:7 | 4:13
- Wenzel, Annemette 2:14
- Westerlund, Hanna 4:9
- Ylisalmi, Anu 1:4
- Suomenkieliset termit
- absoluuttisen tuottotavoitteen rahasto 1:17
- ammattitauti 3:8
- antenniboksi 3:15
- antennivastaanotin 3:15
- combo-boksi 3:13
- combo-sovitin 3:13
- digiboksi 3:13
- digiboxi 3:13
- digipäätte 3:13
- digisovitin 3:13
- digitaalinen vastaanotin 3:13
- digitaalivastaanotin 3:13
- digivastaanotin 3:13
- DRM 3:20
- DVB-C-vastaanotin 3:16
- DVB-S-vastaanotin 3:16
- DVB-T-vastaanotin 3:15
- ekstensio 4:14
- e-opetus 1:18
- e-oppiminen 1:18
- erikoisala 4:17
- erikoiskieli 4:17
- erisnimi 4:17
- erottava käsitepiirre 4:16
- erottava piirre 4:16
- folksonomia 3:20
- fyysinen työympäristö 3:9
- HDTV 3:16
- hoitovapaa 1:11
- indeksirahasto 1:17
- integroitu digitaalinen televisio 3:13
- integroitu digitelevisio 3:13
- integroitu digi-tv 3:13
- integroitu televisio 3:13
- integroitu tv 3:13
- intensio 4:15
- Internet-perustainen oppiminen 1:18
- IPTV-vastaanotin 3:15
- kaapeliboksi 3:16
- kaapelivastaanotin 3:16
- keskipitkän koron rahasto 1:15
- keskitetty työmarkkinasopimus 1:10
- korkorahasto 1:15
- kortinlukijalla varustettu vastaanotin 3:15
- kännykkätelevisio 3:15
- kännykkä-tv 3:15
- käsite 4:14
- käsiteanalyysi 4:18
- käsiteharmonisointi 4:19
- käsitepiirre 4:15
- käsitteen ala 4:14
- käsitteen ekstensio 4:14
- käsitteen intensio 4:15
- käsitteen sisältö 4:15
- kääpiöplaneetta 4:21
- laajakulmatelevisio 3:16
- laajakuvatelevisio 3:16
- liittokohtainen sopimus 1:10
- lyhenne 4:17
- lyhyen koron rahasto 1:15
- lyhyt korkorahasto 1:15
- MHP-vastaanotin 3:15
- mobiilitelevisio 3:15
- mobiili-tv 3:15
- monimuoto-opetus 1:18
- m-oppiminen 1:18
- nimistö 4:17
- nimitys 4:16
- objekti 4:15
- obligaatorahasto 1:15
- OER 1:19
- olennainen käsitepiirre 4:15
- olennaispiirre 4:15
- oppimateriaalin hallintajärjestelmä 1:19
- oppimisen hallintajärjestelmä 1:19

osakerahasto 1:15	spim 3:20	vasikallinen ovi 4:21
paikallinen sopimus 1:10	spit 3:20	vasikka 4:21
passiiviovi 4:21	sulautettu tietotekniikka 2:19	vasikkaovi 4:21
PC-sovitin 3:15	sulautuva opetus 1:18	vastaanotin 3:13
PC-vastaanotin 3:15	tallentava vastaanotin 3:15	verkko-opetus 1:18
perusvastaanotin 3:15	talvilomapidennys 1:11	verkko-oppiminen 1:18
pitkä korkorahasto 1:15	tarkentava virkaehtosopimus 1:10	verkkopedagogiikka 1:18
pitkän koron rahasto 1:15	tarkoite 4:15	verkkopohjainen oppiminen 1:18
planeetta 4:21	termi 4:17	virastokohtainen työehtosopimus 1:10
podcast-lähetys 2:18	termiharmonisointi 4:19	virka- ja työehtosopimus 1:10
podcast-tallenne 2:18	terminografia 4:19	virkaehtosopimus 1:10
poddaus 2:18	terminologia 4:17	virtaustoisto 2:18
propri 4:17	terminologiaoppi 4:17	virtuaaliopetus 1:18
psykososiaalinen työympäristö 3:9	terminologinen työ 4:17	virtuaalioppiminen 1:18
päiväraha 1:9	termistö 4:17	yhdistelmäboksi 3:13
rahamarkkinarahasto 1:15	teräväpiirtotelevisio 3:16	yhdistelmärahasto 1:15
rahastojen rahasto 1:17	teräväpiirto-tv 3:16	yhdistelmäsovitin 3:13
rahasto-osuusrahasto 1:17	tietokonevastaanotin 3:15	yksilökäsite 4:16
raja-arvo 3:7	toimialarahasto 1:17	yleiskäsite 4:16
RFID 4:21	tulopoliittinen sopimus 1:10	yrittäjäkorkorahasto 1:15
ristiinmyynti 2:19	työehtosopimus 1:10	yrittäjälainarahasto 1:15
roskaposti 3:20	työntekijä 3:9	yötyö 1:11
roskapuhelu 3:20	työolot 3:9	älypakkaukset 4:21
sanastotyö 4:17	työsuojaus 3:9	ämpäri-lähetys 2:18
sanastus 4:18	työterveys 3:9	ämpäri-radio 2:18
satelliittiboksi 3:16	työturvallisuus 3:9	äänitejako 2:18
satelliittivastaanotin 3:16	työympäristö 3:9	
sektorirahasto 1:17	ubiikkiyhteiskunta 2:19	
sovitin 3:13	valtion keskustason sopimus 1:10	

## *NORDTERM 2007 13.–16.6.2007 Bergenissä, Norjassa*

Pohjoismaisten terminologia-alan organisaatioiden yhteistyöelin Nordterm järjestää joka toinen vuosi kaikille avoimen Nordterm-tapahtuman. Tänä vuonna tapahtuma järjestetään 13.–16.6.2007 Bergenissä, Norjassa.

Tapahtuman ohjelma ja ilmoittautumislomake löytyvät WWW-osoitteesta <http://gandalf.aksis.uib.no/nordterm/>.

Kaikki terminologiasta ja sanastotyöstä kiinnostuneet mukaan!



Sirpa Suhonen

## Terminology work in Baltic countries

Page 3

In the Baltic countries terminology work in the national languages is still young; the work did not actually start until the countries got their independence. Perhaps for this reason there can be seen freshness and enthusiasm in the terminology work done in Estonia, Latvia and Lithuania. Last year terminology conferences were organized in Estonia and Lithuania, and the Baltic countries were represented also in the EAFI's Terminology Summit.

EuroTermBank is a term bank project coordinated by a Latvian language technology company and part of the EU eContent Programme. The goal of the project is to gather and publish terminology material of new EU member states. In addition to the Baltic countries Hungary and Poland participate in the project, and in order to benefit from already existing networks Denmark and Germany also have representatives in the project (see [www.eurotermbank.com](http://www.eurotermbank.com)).

## Bodil Nistrup Madsen – versatile terminology expert

Page 4

*Bodil Nistrup Madsen* has been a professor of computational linguistics in the Copenhagen Business School (CBS) since 2000, and the research director of the Danish Centre for Terminology, DANTERMcentret, since 1998.

Nistrup Madsen studied French and German in the CBS. Her teacher *Gert Engel* offered her a job in the DANTERM project the aim of which was to build a Danish term bank.

Teaching is one of the most important tasks of Nistrup Madsen. She teaches database theory, development of terminology management systems and lexical databases, but hopes that she could dedicate more time to research. Her main research fields are terminology, ontologies, taxonomies, thesauri, subject classification and information search.

DANTERMcentret, founded in 1998, is the unofficial national terminology centre of Denmark. It works with universities, authorities and companies. It does consultancy work in terminology, develops and markets its terminology management system i-Term and concept modeling module i-Model, develops other web-based applications, organizes courses and participates in national and Nordic terminology work and European and international terminology standardization.

Currently the personnel of the Centre consists of a head, a manager, a system developer and three consultants. It is integrated into the CBS as an independent unit the financing of which comes mainly from outside.

In addition to DANTERMcentret, terminology work is also done in other universities, language centres and companies in Denmark. Many authorities have also started to do terminology work.

Nistrup Madsen has participated in Nordterm's work for long and since 2002 she has been the representative of Denmark in the steering committee. She also participates actively in the work of the ISO terminology committee TC 37. She thinks that terminology will play an increasingly important role in all areas of the society, whereas earlier it was seen just as a prerequisite for translation. Today concept analysis, clarification and systematization are important e.g. for the automatic handling of large quantities of information and building data models or ontologies.

## IATE term base

Page 6

Multilingualism is the central operating principle of the European Union. The Council Regulation No 1/1958 determining the languages to be used lists the official and working languages and stipulates that the regulations and other documents of general application shall be drafted in all official languages.

From the beginning of this year the EU has 27 member states and 23 official languages. Multilingualism establishes the framework for the terminology work done in the EU institutions. Above all the work serves



the needs of the EU translators, interpreters and writers. Terminology work is an essential part of translation work, and its aim is to ensure the quality of translations and the coherence of terminology and to speed up the whole translation process.

The terminology work done in the Council of the European Union is managed, coordinated and monitored by the multilingual Terminology & Documentation team. There are 22 language units responsible for the translation of documents, and each unit has its own terminology team. The tasks of terminologists vary from updating single term records to projects on certain subject fields. The objective of the projects is to consolidate the database: one term record for one concept including as many languages as possible. A terminology team may be organized to do proactive terminology work when terminologically problematic acts or agreements are expected for translation.

Since August 2004 the results of terminology work have been entered in the Interactive Terminology for Europe, IATE, database. IATE was born when the databases e.g. of the Council, Commission, Parliament and Translation Centre were combined. In the end of 2006 IATE contained 1.6 million records and more than 8 million terms. More than half of the records contained only three languages or less.

IATE term base should be consolidated, double entries and records containing more than one concept should be deleted and old terms should be checked and updated. There is also the discrepancy between the old and new languages. For example, there are more than 300 000 Finnish terms in IATE, but twice as many terms e.g. in Greek and Portuguese. Terms in the languages of those countries that joined the EU after 2004 amount to only a few tens of thousands.

## Language planning for Sweden-Finnish

Page 8

In Sweden language planning has been transferred to a new official language planning organization called the Language Council of Sweden. It consists of the former language councils of Swedish and Sweden-Finnish and the language planning of official administrative language. The Council's mission is to cultivate Swedish and the minority languages of Sweden and also to monitor the development of all other languages spoken in Sweden. This renewal is very important for the status of

the Finnish language. The language planning of Sweden-Finnish is now an activity of the Swedish state, and this strengthens the status of Finnish.

The language planning of Sweden-Finnish continues as before: language and term questions will be answered, Swedish-Finnish word lists compiled and language planning conferences organized.

When the Language Council of Sweden-Finnish was founded in 1975, almost all its activities were focused on developing the vocabulary. School, labour market and social insurance were the three main fields of the society for which own Finnish words were needed since a lot of material on the Swedish society was translated into Finnish and all phenomena did not have designations in Finland.

From the beginning the principle of the Language Council of Sweden-Finnish has been that it does not develop a separate Finnish language in Sweden but tries to act so that the Finnish used in Sweden is the same Finnish as used in Finland. This means that the standard language words are common and the same Finnish words are used if the concepts correspond to each other. Own Sweden-Finnish vocabulary is needed for some concepts related to the society.

About ten years ago the Sweden Finns started to pay more attention to the sentence structure, style etc. in their language usage. Although the share of the vocabulary questions is still almost four fifths, the development shows that the language awareness of Sweden Finns has increased.

Language policy, the strengthening of the status of the language, became under discussion about six years ago when Sweden recognized Finnish as one of Sweden's minority languages. Today language policy is an essential part of the activities of the Council of Sweden-Finnish. At the moment a plan of action on maintaining and developing Finnish in Sweden is being drafted.

## Finnish-Russian forestry dictionary

Page 10

A new Finnish-Russian forestry dictionary containing almost 5000 term records will be published in the spring 2007. The emphasis is on forest economy and ecology. The dictionary project has been financed by the EU Interreg programme.

Terminologist *Irina Kudasheva* has been responsible for most of the subject fields and *Igor Kudashev* has

made e.g. the terminology management tool MyTerMS for the project. The dictionary has two editors: professor *Aleksandr Gerd*, the Saint Petersburg State University, and professor *Inkeri Vehmas-Lehto*, the University of Helsinki. Gerd has edited the Russian part of the dictionary, and Vehmas-Lehto the Finnish part, especially definitions.

The dictionary is meant mainly for translators and interpreters, but also for forestry experts, students and others in need of forestry terms. The needs of translators, above all, and their assumed level of knowledge have been taken into account. Since translators also need other information than just foreign equivalents, the Finnish concepts have been defined. The dictionary also contains information on the degree of equivalent correspondence and differences between the Finnish and Russian concepts.

Translators' needs have also been taken into account when selecting search words. The selection has been made on the basis of which terms are actually used in texts, not which terms should be used. The aim has been to find such natural equivalents that are used in Russian texts and by Russian experts. But since the translator cannot leave an empty space in a text if there is no equivalent, also "artificial" equivalents have been included. These equivalents have been created together by Russian subject field experts and terminologists.

The dictionary is arranged alphabetically according to Finnish terms. It also contains a Russian-Finnish index and about 700 concept diagrams. The diagrams help to get a general view of a subject e.g. when preparing for interpretation, and perhaps they can also be used in teaching. The diagrams have been drawn separately for the Finnish and Russian concept systems.

One feature in the dictionary is meant for the forestry and environment experts: the book has references for definitions, notes, Finnish terms and Russian equivalents. The references also show whether the text is a direct quotation or edited. So the readers will be able to evaluate the reliability of the information and to search for more information.

The forestry dictionary is based on concept analysis. Terminologists have first gathered Finnish terms, definitions and other information from texts and drawn preliminary concept diagrams. Then the analysis has continued in email discussions between the editor and the expert of the subject field in question. The Russian concepts have also been analysed. The results of the analysis are shown in the concept diagrams, selection of equivalents, and correspondence symbols and notes concerning the conceptual differences.

## Terminology project on Internet phone calls

Page 14

More and more Finns use the Internet and different web services. Internet phone calls (IP calls), i.e. calls transferred over the Net instead of the telephone network, have also become more common. IP calls make up a new subject field and the terms are not established. Therefore the Finnish Terminology Centre TSK has started a terminology project which will produce a vocabulary covering the most essential concepts related to IP calls. The vocabulary will give recommendations on Finnish terms and clarify with the help of definitions and examples in which meaning the terms can be used. The vocabulary will contain 50–70 concepts. The equivalents will be given in Swedish and English.

The main target group of the vocabulary will be consumers. In addition to IP calls, the vocabulary will contain concepts related to information networks, broadband connections and devices for making IP calls. The aim is to cover those concepts that the consumer will encounter when using IP call services.

The IP call vocabulary will be published in the summer 2007 on the TSK's web site and TEPA term bank.

## Blessings of technology

Page 15

When *Marja Hamilo* worked as a freelance translator 15 years ago, she had to count manually the source text words when the words were the basis of the fee. However, one of the biggest differences compared to the current work methods was that the Internet was not yet available. Hamilo had to phone many places to get equivalents for special terms, and it was troublesome and time-consuming. Nowadays the information can often be found in the Net, seldom in books.

Translators working at home find their work very lonely and many miss the work community. In this respect, too, the new technology has changed work methods, for example, translators have mailing lists. It is unbelievable that there are experts of so many special fields among the list participants.

There's no doubt that many of us would have liked to smash our quirky computers sometimes, but not many would be ready to give up their modern work tools and methods. It seems that the development has been very fast. And it is not likely to stop here: new tools facilitated by collaborative work methods or semantic web will certainly come. Although machine translations

may suit some text types or a human translator can use machines to help, Hamilo does not think that a machine can ever replace a human in translation. The most important tool, however, is found in the translator's own head.

## Conference on Language Planning and Terminology in Tallinn

Page 16

Language planners and terminologists from Estonia, Finland, Lithuania and Sweden participated in the Conference on Language Planning and Terminology organized in Tallinn in November 2006.

Since a new comprehensive dictionary on the Estonian language had just been published, it was the subject of many presentations. For example, *Tiiu Erelds*, the editor-in-chief, talked about the rights and obligations of the editors of the dictionary, and *Argo Mund* told about Estonian neologisms.

*Markus Kolga* presented the Estonian military terminology project based on the *AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions*. The project group checks the Estonian terms and definitions translated earlier, and after corrections publishes them in the public MILITERM term bank (<http://termin.eki.ee/militerm/>).

*Albina Aukšoriūtė* told about terminology work in Lithuania. The main three organizations working in the field of terminology are the Centre of Terminology at the Institute of Lithuanian Language, the State Commission of the Lithuanian Language and the Lithuanian Standards Board.

The effect of the EU on the Finnish language was discussed by *Inkaliisa Vihonen*. According to her more emphasis should be placed on the source texts, not just translations. When source texts are written, it should be considered how they can be translated into other languages.

## EAFI conference

Page 17

More than hundred terminologists and others interested in terminology gathered in the Terminology Summit organized by the EAFI (European Association

for Terminology) in Brussels in November 2006. The summit had four themes: terminology policies and planning, major problems for minor languages, terminologist in profile and different collaborations for different needs.

The minority languages often stay in the shadow of the majority language since the communication in the central fields of the society and main media may occur only in the majority language. This causes a lack of minor language terms in one or more special fields.

Terminological work is very versatile. The job descriptions of terminologists vary from the collecting of terms for translators to the management of terminology projects. More terminological work is done than anyone knows – often they who do it cannot even themselves describe their work as terminological nor do their superiors recognize the character of the work.

During the summit it became obvious that the idea of what is the job description of a terminologist and what is a suitable one varies from one country to another. In the Nordic countries it is thought that experts from various fields can be terminologists, whereas in some Central European countries terminologists are considered as some kind of translators.

The EAFI also celebrated its 10<sup>th</sup> anniversary. During its existence the association has established its position. Today it has more than 50 organizations and 40 private persons as members, and people all over the world participate in its meetings.

## Literature

Page 20

### *Environmental Dictionary EnDic*

*The Environmental Dictionary EnDic* covers a wide field of environmental protection and nature conservation terms in nine languages: Finnish, Estonian, English, French, German, Swedish, Latvian, Lithuanian and Russian. It contains about 6000 entries and about one third of them have definitions in English, Estonian and Finnish. It is available free-of-charge on the address <http://mot.kielikone.fi/mot/ending/netmot.exe>.

[www.tsk.fi](http://www.tsk.fi)

Sanastokeskus TSK tarjoaa termeihin ja ammattikieliin liittyvää tietoa ja asiantuntijapalveluja. TSK:n päätoimintamuotoja ovat sanastoprojektit, termipankki ja termipalvelu.

TSK julkaisee Terminfo-lehden ohella erikoisalojen sanastoja sekä kirjoina että sähköisessä muodossa. Termipankki TEPA on käytettävissä osoitteessa <http://www.tsk.fi/tepa/>.

TSK:n kirjastossa on laaja kokoelma eri alojen sanastoja, sanakirjoja ja sanastostandardeja. Kirjasto on avoinna arkisin klo 9.00–16.00.

TSK on perustettu 1974, ja sen jäseninä on yksityishenkilöitä, yrityksiä, liikelaitoksia, käännöstoimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä. TSK tekee tiivistä yhteistyötä sekä jäsenistönsä että muiden sanastotyöstä kiinnostuneiden yhteisöjen kanssa.

Terminologicentralen TSK erbjuder experthjälp i frågor som berör terminologi och fackspråk. TSK:s huvudsakliga verksamhet utgörs av ordlisteprojekt, termbanker och termtjänst.

TSK utger tidskriften Terminfo samt publicerar fackordlistor både i tryckt och elektronisk form. Termbanken TEPA finns tillgänglig på adressen <http://www.tsk.fi/tepa/>.

TSK:s bibliotek omfattar ett stort antal fackordlistor och ordböcker. Biblioteket är öppet för allmänheten alla arbetsdagar kl. 9.00–16.00.

TSK grundades år 1974 och dess medlemskår består av privatpersoner, företag, affärsverk, översättningsbyråer och ideella föreningar. TSK har ett nära samarbete med såväl sina medlemmar som med övriga organisationer som är intresserade av terminologiarbete.



Sanastotyön asiantuntemusta vuodesta 1974.